

TIRÁŽ

Vydává, tiskne a objednávky vyřizuje:

První archivní a spisovenská, s. r. o.
Vinohradská 60, 130 00 Praha 3
tel: 222 519 496
E-mail: pravo@1archivni.cz
www.oppravo.cz

Redakční rada:

Doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.
JUDr. Ladislav Derka
Prof. JUDr. Jan Dědič
JUDr. Ing. Jan Hušek (předseda)
JUDr. Tomáš Pohl
JUDr. Lygie Snášelová
JUDr. Zdeněk Štencl
JUDr. Miloš Tomsa, CSc.

Odpovědná redaktorka:

Doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.
První archivní a spisovenská s.r.o.
Vinohradská 60, 130 00 Praha 3,
telefon: 603 509 958
e-mail: bazantova.ilona@quick.cz
bazantov@prf.cuni.cz

Zrušení předplatného je možné pouze písemně ke konci ročníku do 15. listopadu, jinak platí původní objednávka automaticky i pro další rok.

Autorské právo k časopisu vykonává vydavatel. Přetisk a jiné šíření a užití částí nebo celku včetně zařazení do elektronické databáze je možné pouze se souhlasem vydavatele. Příspěvky jsou anonymně recenzovány redakční radou. Blíže viz www.oppravo.cz

Cena čísla 120,- Kč
Roční předplatné včetně DPH
a poštovného na rok 2010 činí 1 490,- Kč
Číslo 11 vychází 30. 11. 2009
Registrováno pod číslem
MK ČR E 6020 MIČ 46032
ISSN 1210-8278

OBSAH

Nina Rydlová VĚCNÁ BŘEMENA JAKO VĚCNÉ PRÁVO K VĚCI CIZÍ DLE NÁVRHU NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A ITALSKÉHO CODICE CIVILE – KOMPARACE	2
Pavel Andrlé K NOVELIZACI EXEKUČNÍHO ŘÁDU – ČÁST IV.	7
Z ROZHODOVACÍ PRAXE	
I. Tvrzení o kauze směnky ve směnečné žalobě	18
II. Započtení pohledávky dlužníka vůči postupníkovi – projev vůle	22
III. Pravomoc soudu – sjednání předchozího řešení sporu před Stavovským soudem České komory architektů	27
IV. Bezdůvodné obohacení – výše majetkového prospěchu	31

Autoři:

Mgr. Nina Rydlová
Studio Legale de Capoa ed ass., Bologna

Mgr. Pavel Andrlé
doktorand, PF MU Brno

JUDr. Ladislav Derka
Vrchní soud, Praha

JUDr. Ing. Jan Hušek
Nejvyšší soud, Brno

11

obchodní právo 1

2009

Nina Rydlová

**Věcná břemena
jako věcné právo
k věci cizí dle
návrhu nového
Občanského
zákoníku
a italského Codice
Civile –
komparace**

Tak, jako i většina ostatních právních předpisů v České republice, tak rovněž i základní kodex soukromého práva, jímž občanský zákoník bezpochyby je, prochází nesčetnými změnami. Zdá se, že stávající zásahy do tohoto předpisu se zdají málo účinné, a proto se nakonec přistoupilo k jeho celkové rekonstrukci, jež si klade za cíl jeho celkové logické sjednocení v rámci soukromého práva.

Nový kodex však předpokládá obnovení staronových institutů, jež jsou z pohledu 21. století zastaralé a mnohé z nich se ani v ostat-

ních evropských zemích řadu let nepoužívají, přestože jsou v jejich zákonících obsaženy. Jak vyplývá z důvodové zprávy návrhu občanského zákoníku (dále jen „Návrh“), úprava vychází z nerealizovaného návrhu občanského zákoníku z roku 1937, avšak podle mého názoru, pozornost je v něm věnována otázkám, které ztratily na důležitosti. Tím mám na mysli například podrobnou úpravu pozemkových služebností a na druhou stranu poměrně nedostatečnou úpravu pojetí držby, jež se omezuje pouze na držbu práva a nikoliv věci apod.

Přestože velmi podobná ustanovení obsahuje i nyní platný italský Codice Civile (dále jen „CC“),¹⁾ nelze mu to v tomto směru vytýkat, poněvadž vznikl v jiné době (rok 1942) a řádná úprava určitých institutů byla v té době více než nutností. Avšak zavádět tyto instituty do nového zákoníku, u nichž se ani nepředpokládá, že budou hojně využívány, se mi jeví nanejvýš zbytečné.

Problematika věcných práv k věci cizí je v italském CC poměrně rozsáhlá, kasuistická, avšak striktně vychází z principů římského práva, je logicky uspořádaná a nevykazuje nesrovnalosti. Italská právní teorie charakterizuje věcná práva k věci cizí jako tzv. „práva váznoucí na věci,“ takže převodem věci nezanikají, ale převádí se zároveň s ní. V případech věcných práv spojených s určitou osobou zanikají nejpozději její smrtí. Jejich výčet je „numerus clausus“, nelze je tedy případným ujednáním stran rozšiřovat. U konkrétních právních vztahů v rámci určitého věcného práva je však dále samozřejmě možné stanovit pravidla odlišná od zákonného ustanovení, pokud bude zachován účel a podstata věcného práva.

Ustanovení Návrhu respektují klasické třídění věcných břemen na služebnosti a reálná břemena. Služebnosti jsou tvořena ustanoveními § 1055–1114, jež jsou v podstatě recipována z vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 s nepatrnými doplňky, či upřesně-

ními, následují pak reálná břemena v §§ 1115 – 1120.

Při vymezení služebností bylo ponecháno po vzoru předválečné osnovy široké vymezení, jež se neváže pouze na nemovitou věc.²⁾ Návrh se tak odchyluje klasického pojetí, které spojuje služebnost pouze s nemovitostmi. Setrvává tak na původní myšlence předválečné osnovy, že pojem služebnosti má být stanoven „co nejšíře tak, aby mohl krytí jich rozmanitý obsah.“ Návrh v tomto ohledu vychází z inspiračních zdrojů, které se však bez zřejmého důvodu týkají pouze některých ustanovení. Jako takový příklad lze uvést již výše zmíněnou služebnost k movitým věcem, která podle Návrhu může vznikat již samotnou smlouvou. Podle mého názoru je taková úprava zcela nedomyšlená, neboť takto zřízená závada vážnoucí na věci nebude nijak rozpoznatelná. Kupující se tak stane dlužníkem z takového věcného práva, aniž by o tom vůbec věděl. Nejistotou v právních vztazích, kterou by takto přijatá právní úprava přinesla, není tedy potřeba dále rozebírat.

Za druhý podobný příklad lze uvést § 915 Návrhu, který se týká práva nezbytné cesty. Ten vylučuje toto právo pro některé případy, a to např. pokud si nedostatek přístupu „hrubou nebdalostí či úmyslně způsobil ten, kdo o nezbytnou cestu žádá“, anebo pokud by cesta vedla „přes prostor uzavřený za tím účelem, aby do nich cizí osoby neměly přístup“. Takové ustanovení povede nutně logicky k tomu, že majitel obklopeného pozemku nebude moci své vlastnické právo na něm nijak vykovávat a majitelé budou přes sousední pozemky chodit neoprávněně.

Všechny druhy věcných břemen lze podle italského CC zřídit pouze k pozemkům.³⁾ Věcná břemena patřící určité osobě italské právo v podstatě nezná, v tomto směru jsou nahrazena věcnými právy k věci cizí týkající se práva požívacího, užívacího a bydlení.

Celý oddíl začíná čl. 1027 CC, jež nese název „obsah práva“ a který stanoví, že „věcné břemeno spočívá v zatížení pozemku pro užití pozemku jiného, jež náleží odlišnému vlastníkovi“. Služebnost zakládá buď v „ius habendi faciendi“, tj. konání nebo „prohibendi“, tj. nečinnosti. Dalo by se říci, že podstata institutu spočívá na principu spolupráce pozemků, na základě které vlastník tzv. sloužícího pozemku je omezen ve prospěch tzv. pozemku dominujícího, za účelem zajištění jeho lepší využitelnosti. Aby mohlo být právo z věcného břemene zřízeno, potřeba (čili užitečnost), musí existovat v okamžiku založení vztahu a musí trvat po celou dobu jeho trvání.

Služebnost představuje tzv. „doplňující právo“ dominujícího pozemku, lze ji zřídit jak k pozemku celému, tak i pouze k jeho předem určené části. Toto doplňující právo se odvozuje ze skutečnosti, že právo ze služebnosti nelze převést jinak, než pouze s pozemkem, ke kterému je zřízeno. Jedná se o tzv. „neoddělitelnost nebo nepřevoditelnost“ služebnosti od pozemku. Judikatura Nejvyššího kasačního soudu k této problematice dále upřesňuje, že „služebnost, jakožto doplňující právo, se převádí nutně spolu s dominujícím pozemkem, aniž by bylo třeba výslovného ustanovení ve smlouvě o převodu pozemku a tudíž i v případě, že nabyvatel o její existenci nevěděl“.⁴⁾

Podle čl. 1031 CC lze věcná břemena zřídit „smlouvou, závětí, nebo pokud tak určí hlava rodiny, dále vznikají ze zákona a vydržením“.⁵⁾ Platné italské právo nepřevzalo z římského práva princip kogentnosti ustanovení, ale naopak ponechává stanovení obsahu na smluvní volnosti stran. Dokonce jsou připuštěny i nepo-

jmenované smlouvy. Lze tedy zřídit jakékoli věcné břemeno, které si strany mezi sebou dohodnou k lepšímu využití pozemků vzhledem k místním podmínkám.

Judikatura navazuje na ustanovení Codice Civile a v této souvislosti doplňuje, že „výše uvedené pravidlo nelze uplatnit u tzv. „nucených věcných břemen“, které pokud nedojde k dohodě stran, lze zřídit soudní cestou“.⁶⁾ Patří mezi ně např. povinnost průchodu vodám přes pozemek dle čl. 1033 CC, povinnost dočasného průchodu či průjezdu přes pozemek nepřevyšující dobu devíti let dle čl. 1039 CC, trvalý průchod či průjezd přes pozemek dle čl. 1051 CC, služebnost elektrického vedení dle čl. 1056 CC a další. Všechny druhy nucených služebností jsou obsaženy v Codice Civile, jejich výčet je taxativní a tedy jej nelze zásadně žádným způsobem rozšiřovat. Většina nucených služebností v praxi vzniká rozhodnutím soudu. Dále je ze zákona stanovena povinnost peněžní náhrady vlastníkovi sloužícího pozemku.

Ke vzniku věcného břemene vydržením nemohu opomenout zmínit se o jednom zajímavém ustanovení v Codice Civile. Mám na mysli čl. 1061 CC, který stanoví, že „zdánlivé služebnosti se nemohou nabýt vydržením nebo určením hlavy rodiny. Za zdánlivé služebnosti se považují takové, jejichž výkon není viditelný a stálý“. Jedná se zejména o služebnosti nestavět, vzduchu, světla apod., které navíc i Nejvyšší kasační soud prohlásil za nepřipustné.⁷⁾

Z ustanovení CC lze dovodit, že pozemky nemusí být nutně sousedící, tudíž je možné založení vztahu odpovídajícího věcnému břemenu i mezi pozemky vzdálenými.⁸⁾ Samozřejmě pro některé druhy věcných břemen je toto již

z povahy věci vyloučeno a sousedství pozemků představuje základní předpoklad.

Po dlouhé době se judikatura shodla na názoru, že je přípustné zřízení tzv. „vzájemných věcných břemen“, tj. každý z pozemků se stane sloužícím, ale také zároveň dominantním vůči druhému v souvislosti s různými služebnostmi.⁹⁾ Takže jednotlivé služebnosti jsou od sebe vzájemně odděleny, jsou na sobě nezávislé, autonomní. Přestože nemají stejný obsah, jeden a týž pozemek představuje jak dominantní v jednom druhu služebnosti, tak sloužící v jiném druhu. Je zajištěna nezávislost mezi zatíženími a výhodami náležejícím dvěma pozemkům, i když ne vždy existuje vzájemný vztah v tom smyslu, že jedna služebnost musí být nutně považována za příčinu druhé. A rovněž tak, zánikem jedné ze služebností se nutně nemusí zachovat a platit druhá.

Věcná břemena již z povahy věci nejsou ze zákona omezeny maximální určitou délkou jejich trvání, jako je tomu u jiných věcných práv k věci cizí.¹⁰⁾ Na prvním místě je to dáno samozřejmě vázaností k určitému pozemku a ne k osobě, jejíž smrtí by zanikly, jsou tedy nezávislé na převodech vlastnictví. Na druhou stranu nic nebrání tomu, aby si strany ujednaly trvání služebnosti pouze na určitou dobu, a nebo aby její vznik či zánik vázaly na splnění určité podmínky, ať již suspenzivní, či resolutivní. K tomu Nejvyšší kasační soud dále uvádí, že „aby bylo možno hovořit o služebnosti dočasněho charakteru, nutným předpokladem je stabilita a stálost vztahu“.¹¹⁾

V právu italském je nutno rozlišovat situaci, ve které právo zapsáno bylo do katastru nemovitostí a situaci, ve které k zápisu nedošlo. Pokud právo odpovídající věcnému břemenu bylo zapsáno do katastru, právo tím okamžikem platně vzniklo a namítat jej mohou třetí osoby. Naopak v případě chybějícího zápisu v katastru, právo se stává tzv. neoponovatelné nabyvatelem sloužícího pozemku, avšak k jeho

vzniku dojde. Návrh naopak ve svém § 1070 navazuje na pravidlo obsažené v aktuálně platném občanském zákoníku, a okamžik vzniku věcného práva spojuje až se zapsáním takového práva do veřejného seznamu.

Codice Civile v čl. 1028 obsahuje i definici pojmu „užitečnost“. Ta „může spočívat také ve větším pohodlí nebo dokonce půvabu dominujícího pozemku. Může se rovněž vztahovat k průmyslovému určení pozemku“. Výrazy „pohodlí“ a „půvab“, na něž se odvolává výše citovaný článek, mají v podstatě určit rozsah pojmu „užitečnost“, který zahrnuje nejen užitečnost v ekonomickém smyslu, ale také jednoduše větší využitelnost pozemku. Nutno poznamenat, že užitečnost se dále musí vztahovat k vykonávání potřeb dominujícího pozemku a musí mít stabilní charakter. Taková vlastnost nezabraňuje zřízení věcného břemene na určitou dobu, ale snaží se vyhnout zatížení pozemku k uspokojení očividně pomíjivých potřeb. Není však na překážku, pokud se bude jednat pouze o stabilitu sezónního charakteru.¹²⁾

Italský Codice Civile připouští ve svém čl. 1029 také zřízení věcného břemena do budoucna a v tomto směru rozlišuje dvě situace. První z nich se týká zřízení budoucí služebnosti k pozemku majícího již ve vlastnictví, tj. dalo by se říci existujícího, jež lze vázat i na splnění určité podmínky. Jak poznamenává i Nejvyšší kasační soud, „věcné břemeno zřízené do budoucna k existujícímu pozemku se stane účinným již okamžikem svého vzniku, poněvadž užitečnost, jež mají strany v úmyslu zajistit, je předpokládána při uzavírání smlouvy a není rozhodující, že k jejímu pozdějšímu výkonu nedojde“.¹³⁾

Druhé pravidlo obsažené ve shora citovaném článku bylo recipováno ze zákoníku z roku 1865 a týká se služebnosti k budoucímu pozemku, který se má nabýt v budoucnu. Zřízení služebnosti však nebude mít právní účin-

ky, pokud nevznikne ode dne, ve kterém bylo nabyto vlastnictví k pozemku.

Základní pravidla z Codice Civile týkající se věcných břemen, jež jsem se snažila nastínit v předkládaném článku, v Návrhu postrádám. CC se logicky drží zřízení věcných břemen pouze k nemovitostem, zbytečně stav nekomplikuje a pro věci movité využívá jiných institutů. Návrh zbytečně kasuisticky poukazuje na některé služebnosti, jako např. okapu, okna, svod dešťové vody apod., aniž by odůvodnil, z jakého důvodu se jimi blíže zabývá. Za to služebnosti kasuisticky vyjmenované v CC mají ten význam, že jsou tzv. „nucené“, taxativně zde vyjmenované, a proto italský zákonodárce pokládal za důležité se jimi zabývat podrobněji.

Na závěr tedy mi nezbývá než konstatovat, že přestože současné právní úpravě lze vytýkat nedostatky, je mnohem přehlednější, orientace v zákoně je snazší, zákon neobsahuje další množství odkazů na neustále se měnící zvláštní zákony a jednotlivá ustanovení nevykazují tak vysokou kasuistiku. Návrh stávající problémy neřeší, ale spíše naopak vyvolává nové.

Domnívám se, že Návrh obsahuje jazykově zastaralé termíny, které se již v praxi dávno nepoužívají a dokonce mění zavedenou terminologii a tím vyvolává další zmatky. Je zřejmé, že nebude možno navázat na dosavadní judikaturu a teorii a vytvoření nové judikatury ve stávajícím rozsahu bude trvat i několik desetiletí. Nemusím ani podotýkat, že právní vztahy tím budou poznamenány značnou právní nejistotou.

Předkládaným článkem jsem se snažila nastínit problematiku věcných břemen z pohledu

jiného právního řádu. Přestože se zdá být na první pohled upravena obdobným způsobem, při bližším rozboru je vidět mnoho nesrovnalostí. V Návrhu mi chybí právní úprava např. pojmu užitečnosti, vzájemné služebnosti, služebnost do budoucna, zdánlivé služebnosti apod. všechny tyto otázky bude muset řešit judikatura. Naopak zcela zbytečně upravuje služebnosti okapu, stezky, průhonu a cesty, o nichž se domnívám, že jsou zbytečně kasuistické a zastaralé.

Poznámky:

- ¹⁾ Legge del 16. 3. 1942, n. 262, Codice Civile.
- ²⁾ Srov. § 1065 odst.1 Návrhu, který obsahuje termín „věc“, čímž se myslí jak věc nemovitá, tak i movitá.
- ³⁾ Tato skutečnost ostatně vyplývá již ze samotného názvu oddílu v Codice Civile, který se nazývá „servitù prediali“, což by se dalo volně přeložit jako „pozemková věcná břemena“.
- ⁴⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 2. 3. 1970, n. 499.
- ⁵⁾ Služebnosti zřízené formou smlouvy nebo závěti se nazývají tzv. „dobrovolné“. V případě vydržení služebností činí vydržecí doba dvacet let.
- ⁶⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 29. 8. 1991, n. 9232.
- ⁷⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 27. 5. 1990, n. 1372.
- ⁸⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 6. 6. 1983, n. 965.
- ⁹⁾ Viz rozporuplné rozsudky ze šedesátých let, např. Sentenza Corte suprema di Cassazione

Civile, del 28. 1. 1961, n. 168 nebo také Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 5.2. 1969, n. 366, jež nepřipouštěly vzájemná věcná břemena.

¹⁰⁾ Např. pro právo poživací je právě charakteristická jeho dočasnost. V případě, že si strany v tomto ohledu nic nestanoví, právo zaniká nejpozději smrtí oprávněného.

¹¹⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 17. 6. 1988, n. 1372.

¹²⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 8. 9. 1994, n. 2078.

¹³⁾ Sentenza Corte suprema di Cassazione Civile, del 18. 5. 1976, n. 1766.

SUMMARY:

RYDLOVÁ, N.: SERVITUDES AS THE EASEMENT ACCORDING TO THE PROPOSAL OF THE NEW CODE CIVIL AND THE ITALIAN CODICE CIVILE – A COMPARISON

Many legal rules are amending these days which it is not any exception for Czech Code Civil. The scope of generally recodification of this codex is a logical unification within the civil law. The new Civil Code supposes the recreation of the old-new institutions which are from the 21st century's perspective obsolescent and many of them are in the others European counties out of using for many years in spite of their inclusion in the Codes.

As an example it can be cite the § 915 of the Proposal which is regarding to the servitus viae. This paragraph suspend the mentioned right for some cases such as if the absence of the access "of the gross negligence or intentionally evoked by the person who asks the right of the servitus viae.

The Italian Codice Civile and relating judicature suppose that the lands needn't be necessarily neighbouring and it is possible to create the rapports among the distant lands. It is also possible to create so-called "reciprocal

servitudes“ so every of the land is happening to servant but at the same time also dominant toward the other in context of the different servitudes.

It is possible to claim that the orientation in the actual legal regulation is easier in spite of its defects, it is more transparent, the Code does

not contain many other references to the special acts which is often changing. The individual provisions do not show so many casuistic cases. The Proposal does not resolve the existing problems rather the opposite: it produces the new tasks.

Pavel Andrlé

**K novelizaci
exekučního řádu
– část IV.**

**K USTANOVENÍ § 54 A § 55
ZÁK. Č. 120/2001 SB.**

ÚVOD

Dne 1. 11. 2009 nabyl účinnosti zákon č. 286/2009 Sb., který novelizuje zákon č. 120/2001 Sb., (dále též „novelizace“) o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále též „EŘ“ nebo „exekuční řád“).

V této části se budu věnovat výkladu ustanovení § 54 a § 55 exekučního řádu.

Anotace

Institut odkladu exekuce upravený v § 54 EŘ může být velmi účinným nástrojem obrany práv a oprávněných zájmů povinného. Zákonodárce v zájmu co nejrychlejšího postupu exekutora zakotvuje lhůty k jednotlivým úkonům, na druhou stranu může být postupem exekutora porušeno právo povinného.

Taktéž v ustanovení § 55 EŘ, jež upravuje institut zastavení exekuce, nalezneme lhůty k řešení návrhu na zastavení, což jistě bude přispívat k urychlení řízení. Nepřiměřenou aplikací § 55 EŘ však může dojít k porušení práv a oprávněných zájmů povinného.

K USTANOVENÍ § 54 EŘ

Zákonodárce v ustanovení § 54 exekučního řádu upravil zcela novým způsobem pravomoc soudního exekutora, a to v institutu odkladu exekuce. Původně byl v ustanovení § 54 EŘ pouze stanoven procesní postup exekutora spolupřávající v očekávání skončení lhůty, na níž byla

exekuce ve smyslu § 266 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu (dále též „o.s.ř.“), odložena, nebo očekávání skončení řízení o odložení vykonatelnosti exekučního titulu¹⁾.

Zatímco při provádění exekuce podle derogovaného ustanovení § 54 odst. 1 a 2 EŘ to byl pouze exekuční soud, který rozhodoval o návrhu povinného na odklad exekuce ve smyslu § 266 odst. 1 o.s.ř., v současném znění § 54 EŘ je touto pravomocí nadán soudní exekutor a (případně) exekuční soud.

Návrh na odklad provedení exekuce se nově podává pouze u soudního exekutora; domnívám se však, že podáním na (nepříslušný) soud by podání nemohlo být tímto soudem bez dalšího odmítnuto nebo zamítnuto, ale soud by měl postupovat ve smyslu ustanovení o věcné (ne)příslušnosti ve smyslu § 104a a násl. o.s.ř., čímž by došlo ke značnému prodloužení exekučního řízení, respektive by dojít mohlo, neboť v tomto případě by soudní exekutor dál činil úkony směřující k ukončení exekuce a nebyl by vázán ustanovením § 54 odst. 2 EŘ (viz níže).

V odstavci prvním § 54 EŘ je upravena koncentrace řízení, mající zcela zřetelně za účel zrychlení exekučního řízení: není-li návrh povinného na odklad exekuce perfektní, není soudní exekutor povinen za použití § 43 o.s.ř. vyzvat povinného k doplnění nebo opravě neúplného návrhu a návrh na odklad může exekutor bez dalšího odmítnout. To nebrání povinnému, aby podal návrh nový, již perfektní²⁾; povinný také může proti odmítnutí návrhu na odklad exekuce podat odvolání. V souvislosti s výše uvedeným je však třeba si uvědomit, že

je tímto prolomena poučovací povinnost soudního exekutora³⁾; odůvodnění usnesení, jímž exekutor odmítne návrh povinného, nemůže nahradit „klasické“ poučení ve smyslu § 43 o.s.ř. Odůvodnění však z povahy věci není poučení, jak by napříště měl povinný svůj další návrh koncipovat. Povinný tedy nadále nebude vědět, jak má návrh na odklad opravit či doplnit, čímž ochrana povinného jistě není posílena.

Další posílení nejistoty do práv povinného spatřuji v ustanovení § 54 odst. 2 EŘ, podle níž exekutor do rozhodnutí o návrhu na odklad exekuce nečiní úkony směřující k provedení exekuce (...). Ohniskem mých pochyb je část „do rozhodnutí“ – to totiž podle mého názoru znamená, že exekutor rozhodne o zamítnutí (nebo odmítnutí) a tímto okamžikem může dále provádět exekuci. Vzhledem k úpravě lhůt daných zákonodárcem soudu a exekutorovi k rozhodnutí mám za to, že dikce „do rozhodnutí“ by měla být doplněna o slovo „pravomocného“, neboť současná úprava může být dosti výrazným zásahem do práv povinného.

V ustanovení § 54 odst. 2 EŘ jsou dále upraveny podmínky, za nichž není soudní exekutor vázán zákazem provádění exekuce, byt „pouze“ do rozhodnutí o návrhu na odklad exekuce. Tímto případem může být jednak „svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva“, nebo „uplatní-li povinný v návrhu na odklad stejné okolnosti, o nichž již bylo rozhodnuto“. Úvaha nad splněním podmínek zakotvených v citované části § 54 odst. 2 EŘ, je zcela na úvaze soudního exekutora. Soudím, že se při potížích s výkladem tohoto ustanovení můžeme obrátit na občanský soudní řád, jenž v § 138 o.s.ř. stanoví tytéž podmínky pro odpuštění soudního poplatku. Za „svévolné uplatňování nebo bránění práva“ je tak možno považovat zejména šikanózní výkon práva nebo zjevné oddalování splnění povinností, za „zřejmě bezúspěšné uplatňování práva“ se bude

jednat tehdy, jestliže již ze skutkových tvrzení povinného bude nepochybné, že mu ve věci nemůže být vyhověno, a to aniž by bylo třeba provádět dokazování⁴⁾.

Podle věty druhé ustanovení § 54 odst. 2 EŘ není soudní exekutor vázán příkazem k neprovádění úkonů směřujících k provedení exekuce v případě, že účastník uplatní v návrhu na (další) odklad stejné okolnosti, o nichž již bylo rozhodnuto. Tato úprava dává smysl, neboť o stejném návrhu by v souladu se zásadou *res iudicata* mělo být rozhodnuto v téže věci shodně. Není tedy důvodu, aby v exekuci nemohlo být nadále pokračováno.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí, zda návrh na odklad exekuce je či není svévolným nebo zřejmě bezúspěšným uplatňováním nebo bráněním práva, je zcela v režii soudního exekutora, mám za to, že může být zneužito v neprospěch povinného. Naopak, s ohledem na zákonem stanovenou lhůtu k vydání rozhodnutí o odkladu, respektive k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, nebyla nezbytně nutná tato úprava, která umožňuje svévoli soudního exekutora, která může značně zasáhnout do práv a oprávněných zájmů povinného.

Rízení o odkladu exekuce ve smyslu § 54 EŘ se dělí na dvě fáze: jak jsem již výše uváděl, v první fázi rozhoduje soudní exekutor. Nevyhoví-li soudní exekutor návrhu na odklad exekuce do 7 dnů, postoupí jej společně s exekučním spisem k rozhodnutí exekučnímu soudu, který o něm rozhodne nejpozději do 15 dnů⁵⁾. Nikde však není stanovena lhůta, v níž musí soudní exekutor postoupit spis exekučnímu soudu, čímž nový institut může v praxi utrpět další šrám, neboť v této lhůtě již bude „rozhodnuto“ a exekutor bude moci věci dále provádět exekuci.

V případě odmítavého rozhodnutí se však podle mého názoru nepostupuje ve smyslu § 54 odst. 7 EŘ, a to z toho důvodu, že odmítnutí návrhu na odklad je rozhodnutím procesní po-

vahy, zatímco „nevyhovění“ návrhu je rozhodnutím meritorním, na které je zaměřeno ustanovení § 54 odst. 7 EŘ, ovšem i opačný výklad je přípustný.

Jeden z nejzajímavějších institutů, jenž byl zákonodárcem zcela nově upraven a jež je zakotven v zákoně č. 286/2009 Sb. podle mého názoru najdeme v § 54 odst. 5 exekučního řádu.

Povinný nebo třetí osoba může ve smyslu tohoto ustanovení složit na účet exekutora jistotu, s jejímž zaplacením je spojen odklad exekuce, přičemž povinný může sporovat některou z okolností rozhodných pro provedení exekuce⁶⁾.

Institut upravený v § 54 odst. 5 exekučního řádu je podobný institutu upraveném v § 44a odst. 2 exekučního řádu, který jsme představili v části třetí našeho seriálu. Zde pouze v krátkosti uvedu, že institut upravený v § 44a odst. 2 EŘ umožňuje povinnému složit soudnímu exekutorovi částku ve výši vymáhané pohledávky, nákladů exekuce a nákladů oprávněného s tím, že na návrh povinného je exekutor nebo exekuční soud povinen zrušit rozhodnutím zákazy podle § 44a odst. 1 a § 47 odst. 1 EŘ, tedy uvolnit povinnému všechn blokovaný majetek.

V § 54 odst. 5 EŘ je zakotveno, že je-li u exekutora složena jistota ve výši vymáhané pohledávky, nákladů oprávněného a nákladů exekuce, exekutor nebo exekuční soud na návrh povinného odloží provedení exekuce do právní moci rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce podaném povinným a rozhodne o tom, že povinný není vázán zákazem uvedeným v § 44a odst. 1 a v § 47 odst. 4 ode dne vydání

rozhodnutí o odkladu. Nedojde-li k zastavení exekuce na základě podaného návrhu, použije se jistota na úhradu vymáhané pohledávky, nákladů oprávněného a nákladů exekuce; jinak se vrátí složiteli jistoty.

Z výše uvedeného vyplývá, že ustanovení § 44a odst. 2 EŘ a ustanovení § 54 odst. 5 EŘ mají rozdílnou povahu, jež se odráží ve dvojnásobném použití: za prvé, podle § 44a odst. 2 EŘ je povinnému a pouze jemu dána možnost úhrady svého dluhu včetně nákladů exekuce a nákladů oprávněného s tím, že soudní exekutor je povinen na návrh v určité lhůtě (pouze) vystavit rozhodnutí o ukončení generálního i speciálního inhibitoria.

Za druhé, novou úpravou ustanovení § 54 odst. 5 EŘ se pro povinného nebo třetí osobu – složitela – otevírají dveře k tomu, aby bez dalších restrikcí ze strany soudního exekutora mohl po návrhu na odklad exekuce, jež je třeba směřovat k rukám soudního exekutora nebo v tomto případě i exekučnímu soudu⁷⁾, brojit proti exekuci návrhem na její zastavení. I v tomto případě je exekutor nebo exekuční soud povinen zrušit jak generální, tak speciální inhibitorium.

V případě, že povinný podá návrh na odklad ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ a v řízení o zastavení exekuce je úspěšný a exekuční řízení bude zastaveno, je exekutor povinen navrátit složiteli jistotu, jež u něj byla za tím účelem složena. Tato povinnost exekutora je v zákoně výslovně upravena, není ale ke škodě tohoto institutu upravena lhůta, ve které by byl exekutor povinen tyto peněžní prostředky složiteli vrátit.

V souvislosti se složenou jistotou ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ se domnívám, že v případě, kdy by tato jistota byla složena na účet exeku-

tora, který by byl úročěn, měl by exekutor vyplatit složiteli složené peněžní prostředky i s přirostlým úrokem.

Co se týče rozsahu možných způsobů brojení proti exekuci, jak ji dává ustanovení § 54 odst. 5 EŘ, jako jediný možný způsob je povinnému dán návrh na zastavení exekuce. Je otázkou, proč zákonodárce nerozšířil možné způsoby brojení proti exekuci: jednak například formou řádného opravného prostředku proti usnesení o nařízení exekuce, kdy řízení může být taktéž zastaveno, návrhem na vyloučení věci z exekuce, kdy například u exekuce prodejem zastavené nemovitosti (prodej zástavy) by v případě úspěchu v excindační žalobě došlo ex lege k zastavení (celé) exekuce nebo i formou mimořádných opravných prostředků.

Problémem taktéž může být dikce ustanovení § 54 odst. 5: „*Je-li u exekutora složena jistota ve výši vymáhané pohledávky, nákladů oprávněného a nákladů exekuce (...)*“ a to ve spojení s ustanovením § 5 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, které zní „*Nestanoví-li se dále jinak, je základem pro určení odměny za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky výše exekutorem vyvozeného plnění.*“, přičemž náklady exekuce a náklady oprávněného jsou stanoveny v příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Povinný, nevymohl-li soudní exekutor plnění jiným způsobem, neví a nemůže vědět, jaká je výše nákladů exekutora, taktéž náklady oprávněného, je-li tento zastupován advokátem, nejsou pevně stanoveny, a to právě z důvodu brojení povinného proti exekuci. Náklady oprávněného, resp. odměna právního zástupce (advokáta) je však určena i na základě řízení o zastavení exekuce, ve kterém dojde k navýše-

ní nákladů oprávněného o odměnu jeho právního zástupce⁸⁾.

Zákonodárcem také není řešen problém nárůstu příslušenství a samostatných nároků ve prospěch oprávněného a tím zvýšení nákladů exekuce z důvodů zvýšení odměny a dalších nákladů soudního exekutora. V okamžiku složení jistoty je pohledávka oprávněného v určité výši, tato však uplynutím času narůstá. Nicméně povinný (složitel) složil k rukám exekutora částku odpovídající svojí výši k určitému datu – datu složení, nikoliv však ve výši k datu pravomocného ukončení řízení o zastavení exekuce, které v případě využití všech procesních prostředků může narůst na opravdu dlouhé měsíce nebo dokonce roky.

Jinak řečeno, v okamžiku složení jistoty vychází povinný nebo složitelem z aktuální výše pohledávky oprávněného (včetně samostatných nároků) a z nákladů exekuce a nákladů oprávněného vzniklých v exekuci. Nicméně, nebude-li exekuce v tentýž okamžik i uhrazena, dojde k dalšímu nárůstu pohledávky oprávněného (nejde-li o konstantní výši pohledávky) a tím i ke zvýšení nákladů exekuce.

Exekutor, jakmile bude řízení o zastavení exekuce pravomocně zastaveno a odklad exekuce tím bude ukončen, a zjistí-li zároveň exekutor, že pohledávka oprávněného převyšuje složenou částku povinným, resp. složitelem, je dle mého názoru exekutor povinen dále pokračovat v exekučním řízení a opětně např. blokovat majetek povinného pro zbylou pohledávku a náklady exekuce, resp. náklady oprávněného, což je však proti smyslu komentovaného ustanovení.

Tudíž, povinný, oprávněný a ani soudní exekutor v okamžiku, kdy by povinný (složitel) chtěl složit jistotu ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ, tj. částku ve výši vymáhané pohledávky, nákladů exekuce a nákladů oprávněného, neví, jaká bude výše všech závazků povinného, neboť tyto mohou narůstat v průběhu času, respektive od-

měna exekutora a náklady oprávněného vzniklé v exekučním řízení mohou být stanoveny později.

Domnívám se, že správné řešení by mohlo být následující: k okamžiku složení jistoty se vypočítá jak pohledávka oprávněného, tak náklady exekuce. V případě, kdy brojení povinného nebude úspěšné a zvýší-li se pohledávka oprávněného, respektive, zvýší-li se odměna soudního exekutora nebo náklady oprávněného vzniklé v exekučním řízení, je povinný povinen tyto závazky doplatit. V případě, kdy je nedoplatí, je soudní exekutor oprávněn vést pro tuto částku exekuci. Vše za vědomí o povaze a účelu institutu odkladu exekuce podle § 54 odst. 5 EŘ.

Při skládání jistoty soudnímu exekutorovi je podle mého názoru nutné výslovně navrhnout, že skládaná částka je jistotou ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ a že povinný tímto navrhuje odklad provedení exekuce. Nenavrhne-li povinný odklad exekuce ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ, je soudní exekutor povinen naložit s touto částkou jako s běžnou úhradou povinného do exekuce, čímž by ex lege došlo k ukončení exekučního řízení.

Tatáž situace nastane, pokud návrh povinného na odklad exekuce nebude dle mínění soudního exekutora obsahovat všechny náležitosti nebo který bude nesrozumitelný nebo neurčitý nebo ke kterému nebudou přiloženy listiny k prokázání tvrzení obsažených v návrhu. Soudní exekutor je povinen v tomto případě odmítnout návrh na odklad exekuce, jestliže pro tyto nedostatky nelze o návrhu věcně rozhodnout⁹⁾, přičemž úhradou pohledávky oprávněného a nákladů exekuce zaniká ze zákona

pověření k provedení exekuce, což jistě nebude naplněním smyslu komentovaného institutu. Nastane-li uvedená situace, exekutor by měl vyhotovit příkaz k úhradě nákladů exekuce, po jeho právní moci je exekuční řízení skončeno; to vše samozřejmě pouze za podmínky, že usnesení o nařízení exekuce nabylo (nabude) právní moci.

Soudní exekutor je povinen rozhodnout o návrhu na odklad exekuce ve lhůtě 7 dnů. Mám za to, že v případě složení jistoty složitelem nemůže exekutor na rozdíl od „běžného“ návrhu na odklad exekuce tomuto nevyhovět, vyjma rozhodnutí o odmítnutí návrhu ve smyslu § 54 odst. 1 EŘ.

Podat návrh na odklad exekuce ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ je podle mého názoru povinný povinen podat pouze do doby složení jistoty, respektive ve stejný okamžik. V opačném případě – jak jsem již výše dovozoval při odmítnutí návrhu na odklad exekuce – exekuční řízení končí, pověření soudního exekutora ex lege zaniká a soudní exekutor činí pouze úkony směřující k administrativnímu ukončení exekuce. I zde se však uplatní ta podmínka, že usnesení o nařízení exekuce musí nabýt právní moci.

Z dikce ustanovení § 54 odst. 5 EŘ „do právní moci rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce podaném povinným“ by se mohlo zdát, že povinný je oprávněn podat pouze jeden návrh na zastavení exekuce. V praxi tomu tak jistě i bude, ale je nutné si uvědomit, že návrhů na zastavení exekuce může být podána celá řada, přičemž všechny mohou být důvodné. Myslím si, že tento výklad se více přimyká oprávnění k brojení povinného proti exekuci.

Za další problém v souvislosti s ustanovením § 54 odst. 5 EŘ považuji situaci, kdy povinný složí u exekutora částku ve výši vymáhané pohledávky, nákladů exekuce a nákladů oprávněného ve lhůtě mu stanovené ve výzvě soudního exekutora podle § 46 odst. 5 EŘ. V této výzvě soudní exekutor vyčíslí vymáhaný nárok a zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného ve smyslu § 11 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

Je zajímavé si všimnout, že v případě ustanovení § 54 odst. 5 EŘ je nutné složit složitelem „celé“ náklady exekuce, zatímco v případě ustanovení § 46 odst. 5 EŘ je nutné zaplatit náklady exekuce pouze ve výši 50 %.

Otázka tedy zní: nebude-li povinný úspěšně brojit proti exekuci návrhem na její zastavení a složí-li ve lhůtě stanovené v § 46 odst. 5 EŘ částku ve smyslu a výši podle § 54 odst. 5 EŘ, jak vysoká odměna případně soudnímu exekutorovi?

V této souvislosti je vhodné připomenout notoricky známý náleží Ústavního soudu ze dne 1. března 2007 sp.zn. Pl. ÚS 8/06, kdy „*Ústavní soud, aniž by zpochybňoval právo exekutorů na spravedlivou odměnu za provádění exekuční činnosti, považuje skutečnost, že do základu odměny exekutora se zahrnuje i částka uhrazená povinným bez přímé účasti exekutora na provedení exekuce za neodůvodněné zvýhodnění vůči těm exekutorům, kteří exekuci fakticky provedou (taková diferenciacie není racionálně zdůvodnitelná). Navíc, v přijaté konstrukci postrádá Ústavní soud i „výchovní“ prvek, když de iure není dána možnost „ocenit“ to, že povinný dlužník splní sám svoji povinnost (bez přímé exekuce), byť v poslední možný moment.“*

Odměna soudního exekutora by tedy měla vycházet z náročnosti, již byl nucen věnovat

provedení exekuce a vymožení pohledávky pro oprávněného.

Za této situace povinný neplní soudnímu exekutorovi ve smyslu § 46 odst. 5 EŘ, tedy primárně neplní ke splnění své povinnosti, ale skládá jistotu ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ a poté brojí proti exekuci návrhem na její zastavení.

Na druhou stranu, soudní exekutor od chvíle složení částky ve výši vymáhané pohledávky, nákladů exekuce a nákladů oprávněného nemusí, vyjma odkladu exekuce a zrušení inhibitorií na návrh povinného, činit žádný další úkon.

V okamžiku, kdy by jistota, jež byla složena ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ, již neměla být použita za účelem tohoto ustanovení a zároveň by exekuce nebyla zastavena, by se složitelem složená jistota měla ve výši vymáhané pohledávky vyplatit oprávněnému včetně již narostlého příslušenství, dále by se měly vyčíslit náklady exekuce a náklady oprávněného.

Jelikož soudní exekutor nemusel do doby výplaty jistoty oprávněnému činit žádný úkon a zároveň složitel složil jistotu ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ ve lhůtě stanovené podle § 46 odst. 5 EŘ, mám za to, že by soudnímu exekutorovi měla přináležet odměna pouze ve výši 50 % z odměny, jež by mu jinak příslušela. Měl-li by ale exekutor dále provádět exekuci na narostlou pohledávku oprávněného, zvýšené náklady oprávněného, měl by mít exekutor nárok na plnou odměnu.

K ustanovení § 54 odst. 6 EŘ bych pouze uvedl, že zákonodárce mohl podle mého názoru oprávnit i soudního exekutora k odložení exekuce, lze-li očekávat, že exekuce bude zastavena. Oprávnění mohlo zrychlit exekuční řízení.

K ustanovení § 54 exekučního řádu lze závěrem uvést, že upravuje jednak institut „klasického“ řízení o odklad exekuce, ale zvláště nabízí možnost pro povinného k brojení proti exekuci s tím, že soudní exekutor musí na ná-

vrh zrušit generální a speciální inhibitoria oproti složené jistotě. De lege ferenda by stálo za úvahu, zda by nebylo vhodné rozšířit možné způsoby brojení proti exekuci, neboť návrh na zastavení exekuce není jedinou možnou obranou povinného proti probíhající exekuci.

K USTANOVENÍ § 55 EŘ

Taktéž v tomto ustanovení zákonodárce zcela nově upravil pravomoc exekutora, a to v otázce zastavení exekuce. Do 31. 10. 2009 bylo v ustanovení § 55 EŘ pouze stanoveno, že exekutor nerozhoduje o zastavení výkonu rozhodnutí, respektive byla dána možnost podat soudním exekutorem návrh na zastavení exekuce k exekučnímu soudu, nesložil-li oprávněný zálohu na náklady exekuce.

Zatímco při provádění exekuce podle derogovaného ustanovení § 55 EŘ rozhodoval pouze exekuční soud o návrhu povinného na zastavení exekuce ve smyslu § 268 a § 290 o.s.ř., v současném znění § 55 EŘ je touto pravomocí nadán soudní exekutor a (případně) exekuční soud.

Návrh na zastavení exekuce se nově podává pouze u soudního exekutora; mám za to, že podáním na (nepříslušný) soud by nemohlo být podání tímto soudem bez dalšího odmítnuto nebo zamítnuto, ale soud by měl postupovat ve smyslu ustanovení o věcné (ne)příslušnosti ve smyslu § 104a a násl. o.s.ř., čímž by došlo nebo mohlo dojít ke značnému prodloužení exekučního řízení. Na druhou stranu, podle § 55 odst. 4 EŘ může o zastavení exekuce rozhodnout exekuční soud i bez návrhu. To znamená, že dostane-li se exekučnímu soudu a jen jemu návrh na zastavení, může tento podle mého názoru věc iniciativně uchopit a jednat ve věci sám

i bez rozhodnutí soudního exekutora ve smyslu § 55 odst. 2 EŘ.

K podání návrhu na zastavení exekuce je povinnému dána lhůta v délce 15 dnů ode dne, kdy se povinný dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. V části „povinný se dozvěděl o důvodu (...)“ vidím klíčový problém novelizovaného ustanovení. Buď povinný v návrhu na zastavení exekuce přímo uvede a podloží důkazy, proč má za to, že podává návrh na zastavení včas, nebo o důvodu bude mlčet. Soudní exekutor má pak dvě možnosti řešení: buďto z obsahu návrhu bude i tak zřejmé, že se povinný domáhá zastavení exekuce včas, nebo bude muset povinného vyzvat k doplnění návrhu na zastavení exekuce ve směru určení, proč se povinný domnívá, že podává návrh na zastavení exekuce včas.

Taktéž určit přesné datum „dozvědění se“ bude velmi obtížné, navíc zatížené subjektivním pohledem povinného. I tak se domnívám, že pro posouzení, zda-li povinný podává návrh na zastavení exekuce včas, se musí uplatnit objektivní hledisko. Zkoumání, zda povinný se daný důvod dozvěděl dříve nebo nikoliv, je zcela na exekutorovi. Za povšimnutí stojí i to, že je nutné zkoumat okamžik, „kdy se (povinný) dozvěděl“, nikoliv, kdy se dozvědět mohl či při náležité pečlivosti měl. Zákonodárce zde předpokládá pasivního povinného, respektive se domnívám, že je zakotven princip ochraňující povinného, neboť musí být v případě zamítnutí návrhu na zastavení exekuce pro nedodržení lhůty k jeho podání soudním exekutorem zcela bez pochyb zjištěno, kdy se povinný *dozvěděl* o důvodu na zastavení, nikoliv, kdy se dozvědět tento důvod mohl.

V důvodové zprávě¹⁰⁾ se uvádí, že „*Jelikož exekuční řízení je vystavěno na premise existence vykonatelného rozhodnutí, tj. s marně uplynutou pariční lhůtou, je 15ti denní lhůta přiměřená. Cílem je motivovat povinného k řádnému plnění jeho povinností a současně jej vést k tomu, aby koncentroval své námítky.*“ Chápu potřebu zákonodárce zrychlit exekuční řízení, na druhou stranu si nedokáži představit „běžného“ povinného, který bude schopen adekvátně posoudit, zda-li jsou ve smyslu § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř. naplněny podmínky, podle nichž bude exekuce zastavena, jestliže po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané. I důvod uplatňovaný zákonodárcem, tj. že exekuční řízení je vystavěno na existenci vykonatelného rozhodnutí, se může ukázat jako liché.

Povinný, resp. i soud bez návrhu může v posledku zjistit, že exekuční titul nebyl řádně doručen a exekuční řízení tak může být zastaveno, byť objektivně lhůta pro „přezkum“ doručenek již dávno uplynula. Je pravdou, že v tomto případě může soud rozhodnout i bez návrhu.

S ohledem na výše uvedené mám za to, že bez kvalifikované právní pomoci nelze tomuto předpokladu dostát, byť „neznalost zákona neomlouvá“. Ukáže až čas, zda nově zakotvená úprava zastavení exekuce nebude úspěšně napadnuta před Ústavním soudem.

Domnívám se, že zákonodárce mohl věc upravit jednodušeji, tak jako u úpravy odkladu exekuce, tj., že soudní exekutor by mohl odmítnout návrh nesrozumitelný anebo neurčitý nebo ke kterému nejsou přiloženy listiny k prokázání tvrzení obsažených v návrhu nebo by mohl odmítnout návrh, který by byl svévolným nebo zřejmě bezúspěšným uplatňováním nebo bráněním práva nebo uplatnil-li by účastník v návrhu na zastavení stejné okolnosti, o nichž již bylo rozhodnuto. Takové řešení by bylo adekvátnější k právům a povinnostem povinného v exekučním řízení a s ohledem na velmi krát-

kou lhůtu, v níž je soudní exekutor povinen činit ve věci návrhu na zastavení exekuce úkony.

I současná úprava sankční lhůty pro povinného k uplatnění návrhu na zastavení je nakonec bezzubá, uvědomíme-li si, že podle § 55 odst. 4 EŘ může soud i bez návrhu exekuci zastavit. To znamená, že exekutor rozhodne negativně o návrhu na zastavení exekuce s tím, že povinný uplatnil důvody k zastavení opožděně ve smyslu § 55 odst. 1 EŘ a postoupí věc ve smyslu § 55 odst. 2 EŘ soudu. Jsou-li zde ovšem objektivní důvody, které svědčí pro zastavení exekuce, nelze konat *contra legem* a nechat vést exekuci, pokud je zde důvod pro její zastavení. Soud musí exekuci zastavit.

Poté, co exekutor nevyhoví návrhu na zastavení exekuce, postoupí exekuční spis soudu. Velkým negativem této úpravy je chybějící lhůta, ve které by soud měl ve věci rozhodnout. Byť soudní exekutor bude velmi rychlý, resp. dbalý lhůt, vše bude váznout (opětne) na soudech, což podle mého názoru řízení velmi zpomalí a chtěná efektivita exekučního řízení může přijít vniveč.

Pro formu rozhodnutí mám za to, že soudní exekutor bude pozdě podaný návrh, tak jako návrh, jemuž nebude vyhověno, usnesením zamítat.

Zákon nově v ustanovení § 55 odst. 2 stanoví fikci souhlasu účastníků s návrhem na zastavení exekuce, pokud se účastníci k návrhu nevyjádří ve lhůtě jim stanovené soudním exekutorem ve výzvě, na základě které se mají vyjádřit, zda s návrhem na zastavení exekuce souhlasí, a pokud nesouhlasí, aby se k návrhu vyjádřili a splnili ediční povinnost.

V odstavci 2 větě druhé § 55 EŘ se totiž stanoví, že „*Jestliže všichni účastníci se zastavením exekuce souhlasí, exekutor vyhoví návrhu na zastavení exekuce do 30 dnů od marného uplynutí lhůty k vyjádření nebo od doručení souhlasného vyjádření, nastalo-li dříve.*“ To znamená, že nevyjádří-li se účastníci ve lhů-

tě k vyjádření a stanoví-li věta první § 55 odst. 2 EŘ aby „*se (účastníci) vyjádřili, zda s návrhem souhlasí, a aby se v případě, kdy nesouhlasí s tvrzeními obsaženými v návrhu na zastavení, vyjádřili k návrhu (...)*“ má se za to, že souhlas byl udělen, neboť se nevyjádřili opačně.

Liknavostí oprávněného tak může dojít k zastavení exekuce bez toho, aniž by bylo cokoliv vymoženo, respektive, ad absurdum by mohlo dojít k zastavení exekuce, i když zde důvod pro zastavení exekuce chybí.

Na druhou stranu dojde ke značnému zrychlení exekučního řízení.

Zákonodárce však mohl zajít ještě dál: nerozporoval-li by žádný z účastníků řízení návrh na zastavení, bylo by rozhodnutí soudního exekutora konečné. Takto se naopak otvírá prostor pro šikanózní návrhy – odvolání – oprávněného.

Odstavec 3 § 55 je promítnutím zásady dispoziční do exekučního řízení s tím, že také soudní exekutor může *ex officio* zjistit, že zde je důvod pro zastavení exekuce¹¹⁾ a sdělit toto se žádostí o souhlas se zastavením exekuce oprávněného. Nebude-li exekutorovi souhlas oprávněným udělen, může exekutor podat návrh na zastavení exekuce exekučnímu soudu.

Jak jsem již výše uváděl, je v ustanovení § 55 odst. 4 EŘ ponechána pravomoc soudu k rozhodnutí o zastavení exekuce i bez návrhu, což na druhou stranu podle mého názoru prolamuje sankci – lhůtu pro podání návrhu na zastavení exekuce podle odstavce druhého.

Novelizované ustanovení § 55 odst. 5 EŘ je obdobou derogovaného ustanovení § 55 odst. 2 EŘ, podle něhož byla exekuce na návrh exekutora soudem zastavena, nesložil-li oprávněný ve lhůtě dané mu exekutorem zálohu na náklady exekuce, vyjma osvobození oprávněného podle zvláštního předpisu¹²⁾ nebo šlo-li o vymáhání výživného nezletilého.

Současné ustanovení § 55 odst. 5 reaguje na přenesení pravomoci k zastavení exekuce ze soudu na exekutora, tedy o zastavení z důvodu nesložení zálohy rozhoduje nově exekutor.

Co stojí za povšimnutí, tak byla vypuštěna část věty první, a to „Nesložil-li oprávněný ve lhůtě určené exekutorem přiměřenou zálohu (...)“. To by mohlo znamenat, že oprávněný je povinen vždy složit exekutorovi zálohu na náklady exekuce. Takový závěr však není správný: podle § 90 odst. 3 EŘ má exekutor právo požadovat od oprávněného přiměřenou zálohu na náklady exekuce; to neplatí, jde-li o exekuci k vymožení výživného nezletilého dítěte. Exekutor tedy nejprve musí využít svého práva a požádat oprávněného o složení zálohy. Nebude-li záloha složena, může soudní exekutor zastavit exekuci.

K ustanovení § 55 exekučního řádu lze závěrem uvést, že upravuje institut zastavení exekuce. Povinný podává návrh na zastavení exekuce pouze soudnímu exekutorovi, který je k rozhodnutí vázán zákonnými lhůtami. V případě nesporovaných návrhů na zastavení exekuce je to soudní exekutor, kdo bude ve věci rozhodovat. Taktéž bude-li s tím oprávněný souhlasit, může soudní exekutor zastavit exekuci i bez návrhu. Domnívám se, že lhůta 15 dnů od zjištění důvodu k zastavení exekuce k podá-

ní návrhu na zastavení exekuce je vůči povinnému velmi příkrá. Problematiku šikanózních návrhů jde podle mého názoru upravit podobně jako u návrhů na odklad exekuce, čímž by bylo znemožněno podávat obstrukční návrhy na zastavení a zároveň by povinný nebyl nucen být právním odborníkem, jako je tomu v současné úpravě.

ZÁVĚR

Jak jsem již uváděl, „změny navrhované v právní úpravě exekučního řízení by měly přispět zejména ke zrychlení postupu exekučního řízení a v důsledku toho i k efektivnějšímu a rychlejšímu vymáhání pohledávek, aniž by došlo k porušení nebo ohrožení práv povinného. Právě tyto změny představují realizaci principu proporcionality, tedy vyváženého řešení, kdy je garantována vymahatelnost práva, aniž by dlužník byl postižen objektivně nepřiměřeným způsobem¹³⁾.“

Domnívám se, že krok zákonodárce směrem, jakým jej zakotvil ve zcela nově upraveném § 54 a § 55 exekučního řádu, jde správným směrem.

Jak v ustanovení § 54, které zcela nově upravuje institut odkladu exekuce, tak v ustanovení § 55, které upravuje institut zastavení exekuce, jsou nově zakotveny prvky koncentrace řízení, které zásadním způsobem zrychlí provádění exekucí.

Na druhou stranu jsem toho názoru, že extrémně přísným uplatňováním kritérií stanovených v § 54 odst. 1 a 2 EŘ soudním exekutorem, tj. vzhledem k neúplným nebo šikanózním návrhům může dojít k poškození práv a oprávněných zájmů povinného, přičemž není účinné a hlavně dostatečně rychlé obrany.

Institut složení jistoty ve smyslu § 54 odst. 5 EŘ je velmi povedenou úpravou, která umožňuje účinně brojit proti exekuci návrhem na její zastavení s tím, že povinný má uvolněný majetek. De lege ferenda si dovedu představit, aby

důvod k odkladu exekuce byl dán nejenom ve směru návrhu na zastavení exekuce, ale i k jiným možným způsobům brojení proti exekuci.

Velkým kladem ustanovení § 55 EŘ je zaktovení zákonných lhůt k rozhodování soudního exekutora; evidentním negativem je nezaktovení lhůt k rozhodnutí soudu, pokud exekutor nevyhoví návrhu na zastavení exekuce.

Negativním zásahem do práv a oprávněných zájmů povinného může být považována lhůta 15 dnů od zjištění důvodu k podání návrhu na zastavení. Jednak bude na vůli exekutora, jak tuto podmínku posoudí, jednak laik – povinný – velmi těžko posoudí, zda ten který důvod je vůbec relevantní. Domnívám se, že problém šikanózních návrhů šlo vyřešit stejně, jako u úpravy odkladu exekuce.

Budou-li oba instituty používány velmi omezitelně, účelu, jenž byl cílem, tj. zrychlení a zefektivnění vymožení pohledávky oprávněného, bude jistě dosaženo. Chybnou aplikací však může dojít k velmi negativním následkům na majetku – právech povinného.

Poznámky:

¹⁾ § 54 odst. 1 a 2 EŘ ve znění účinném do 31. 10. 2009.

²⁾ Důvodová zpráva Parlamentu ČR k zákonu č. 286/2009 Sb.

Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=804&CT1=0>. Citováno 3. 12. 2009.

³⁾ § 254 odst. 3 o.s.ř. za použití § 52 odst. 1 EŘ.

⁴⁾ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha* : C. H. Beck, 2006 s. 635 a násl.

⁵⁾ § 54 odst. 7 EŘ.

⁶⁾ Důvodová zpráva Parlamentu ČR k zákonu č. 286/2009 Sb.

Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=804&CT1=0>. Citováno 3. 12. 2009.

⁷⁾ Viz dikce § 54 odst. 5 EŘ: „*exekutor nebo exekuční soud na návrh povinného*“.

⁸⁾ Viz vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb.

⁹⁾ § 54 odst. 1 EŘ.

¹⁰⁾ Viz poznámka č. 6.

¹¹⁾ *Typicky nemajetnost povinného*.

¹²⁾ § 138 o.s.ř.

¹³⁾ Viz poznámka č. 6.

SUMMARY

ANDRLE,P.: ABOUT AMENDMENT OF EXECUTION ORDER

Institut of delay execution provided for in § 54 of execution order can be a very effective tool for the defense of rights and legitimate interests of the compulsory. Legislature in order to progress as rapidly as possible the distrainer establishes time limits on individual acts, on the other hand, the procedure may be the executor violated law of the compulsory.

Also in the provisions of § 55 execution order, which governs the institute halt execution, we can find solutions to the deadline for the proposal to stop, which certainly will contribute to expediting the proceedings. Unreasonable application of § 55 execution order may be a violation of the rights and legitimate interests of the compulsory.

Z rozhodovací praxe

Soudy České republiky

I. TVRZENÍ O KAUIZE SMĚNKY VE SMĚNEČNÉ ŽALOBĚ

Právní věta:

Pokud žalobce ve směnečné žalobě uvádí též důvod, proč žalovaný v pozici směnečného dlužníka podepsal směnku (kauzu směnky), nemůže žalobce po vydání směnečného platebního rozkazu tvrdit jiný důvod (jinou kauzu směnky).

[Z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 4. 2009, sp. zn. 12 Cmo 419/2008 (upraveno pro publikační účely).]

Z odůvodnění:

Žalobce se v žalobě, podané u Městského soudu v Praze, domáhal vydání směnečného platebního rozkazu, kterým by žalovanému bylo uloženo zaplatit žalobci směnečný peníz 2.832.300,- Kč s 6% úrokem od 25. 11. 2005 do zaplacení a směnečnou odměnu 9.441,- Kč. Žaloba byla odůvodněna tím, že žalovaný vystavil 1. 12. 2004 na řad žalobce směnku vlastní splatnou na viděnou v Praze. Směnka zajiš-

fovala splnění povinnosti žalovaného ze smlouvy o půjčce z 1. 12. 2004, na základě které žalobce půjčil žalovanému 2.700.000,- Kč. Půjčka byla úplatná s úrokem 9,8 % p. a. z dlužné částky. Žalovaný se zavázal zaplatit dluh ze smlouvy do 30. 6. 2005, avšak dluh nezaplatil a neuhradil ani směnku.

Soud prvního stupně vydal směnečný platební rozkaz, proti kterému podal žalovaný včas tyto námitky:

- 1) Mgr. J. C., jednatelka žalobce, byla členem dozorčí rady žalovaného od jeho vzniku do 23. 6. 2005. Její bratr Ing. M. Ž. byl od 28. 8. 2002 do 23. 6. 2005 předsedou představenstva žalovaného a byl oprávněn jednat za žalovaného samostatně. Předmětná smlouva o půjčce z 1. 12. 2004 je za žalobce podepsána Mgr. J. C. a za žalovaného Ing. M. Ž. Směnku vystavil jménem žalovaného rovněž Ing. M. Ž.
- 2) Smlouva o půjčce i směnka jsou neplatné. Oba dokumenty nebyly podepsány 1. 12. 2004. Ing. M. Ž. jako předseda představenstva žalovaného písemně prohlásil dne 17. 12. 2004, že na straně žalovaného neexistují jiné závazky, než které jsou uvedeny v účetnictví.
- 3) Žalovaný žádnou půjčku od žalobce neobdržel.
- 4) Směnka nebyla žalovanému předložena k placení.
- 5) Smlouva o půjčce byla uzavřena v rozporu s § 196a obchodního zákoníku, protože k uzavření smlouvy ani k vystavení směnky

nebyl dán předchozí souhlas valné hromady žalobce a valné hromady žalovaného. Smlouva i směnka jsou proto absolutně neplatné.

- 6) V žalobě je jako příloha uvedena „kopie směnky“. Pokud byl vydán směnečný platební rozkaz bez toho, že by ve smyslu § 175 odst. 1 o. s. ř. žalobce předložil prvopis směnky, je směnečný platební rozkaz neplatný.

V účastnické výpovědi uvedla Mgr. J. C., jednatelka žalobce v době podepsání smlouvy, že nemá k dispozici souhlas L. I. LTD, jediného společníka žalobce.

V bodu I. výroku rozsudku ze dne 5. 5. 2008 soud zrušil směnečný platební rozkaz č. j. 30 Sm 396/2005-60 z 3. 4. 2006. V bodu II. výroku soud uložil žalobci zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení 89.654,60 Kč k rukám právního zástupce žalovaného.

V odůvodnění rozsudku soud uvedl, že z provedených důkazů ani z vyjádření žalobce neplyne, že by smlouva o půjčce z 1. 12. 2004 byla odsouhlasena valnou hromadou žalobce. Z účastnické výpovědi jednatelky žalobce Mgr. J. C. soud zjistil, že Ing. M. Ž., její bratr, byl žalobcem zmocněn k vypracování smlouvy o půjčce v době, kdy zastával funkci předsedy představenstva žalovaného. Uvedená smlouva byla za žalobce podepsána Mgr. J. C. a za žalovaného Ing. M. Ž.

Soud neshledal prokázaným, že žalobce poskytl žalovanému k datu uzavření smlouvy o půjčce dne 1. 12. 2004 nebo do konce roku 2004 finanční plnění 2.700.000,- Kč.

Soud shledal důvodnou námitku žalovaného, že smlouva o půjčce je neplatná pro rozpor s § 196a obchodního zákoníku a že k datu „Prohlášení ze dne 17. 12. 2004“ neexistoval žádný závazek k vrácení finančních prostředků. Není pochybným, že žalobce poskytl žalovanému v prvním pololetí roku 2005 příslušné prostředky, které žalovaný zčásti vrátil. Jednalo se

však ze strany žalobce o plnění bez právního důvodu, tudíž žalobce má nárok na vrácení bezdůvodného obohacení. Směnka ale zajišťovala splnění závazku z půjčky, který nevznikl. Z toho důvodu směnka nemá právní důvod, pro který byla vystavena.

S ohledem na uvedený závěr soud ostatní námitky nehodnotil a směnečný platební rozkaz zrušil. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení ve prospěch úspěšného žalovaného bylo odůvodněno ustanovením § 142 odst. 1 o.s.ř.

Žalobce napadl rozsudek včas podaným odvoláním, ve kterém navrhl rozhodnutí změnit a směnečný platební rozkaz ponechat v platnosti. Odvolání odůvodnil tím, že nebyly provedeny důkazy potřebné k závěru soudu, že smlouva o půjčce je neplatná pro rozpor s § 196a obchodního zákoníku. Je nesprávný též názor, že pokud směnka zajišťuje pohledávku z neplatné smlouvy o půjčce, nelze přiznat právo ze směnky. Žalobce v této souvislosti poukazoval na analogii s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 896/2002.

Odvolací soud podle § 212 o.s.ř. přezkoumal napadený rozsudek a po provedeném jednání, dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Ve smyslu § 205a odst. 1 o.s.ř se dané odvolací řízení řídí principem neúplné apelace, tj. účastníci nemohou uvádět, s výjimkami v tomto ustanovení uvedenými, nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně. Navíc s ohledem na zásadu koncentrace řízení vyjádřenou v § 175 odst. 4 o.s.ř., která platí ve smyslu § 211 o.s.ř. i pro odvolací řízení, se odvolací soud může zabývat výlučně námitkami proti

směnečnému platebnímu rozkazu vznesenými v zákonné třídenní lhůtě.

Odvolací soud se dále zabýval hodnocením páté námitky ve spojitosti s první námitkou, která je pro rozhodnutí dané věci podstatná. Soud prvního stupně shledal tuto námitku důvodnou a na jejím základě zrušil směnečný platební rozkaz.

V páté námitce ve spojitosti s první námitkou žalovaný uvedl, že smlouva o půjčce z 1. 12. 2004 je neplatná, neboť v rozporu s § 196a obchodního zákoníku nebyl k jejímu uzavření dán předchozí souhlas valné hromady žalobce a valné hromady žalovaného. Nutnost těchto souhlasů spatřoval žalovaný v tom, že za žalobce podepsala smlouvu jednatelka Mgr. J. C. a za žalovaného podepsal smlouvu její bratr Ing. M. Ž.

Podle § 196a odst. 1 obchodního zákoníku ve znění účinném v době uzavření smlouvy z 1. 12. 2004 společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob, nebo na ně bezplatně převést majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Podle odst. 2 uvedeného ustanovení pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládací osobou ovládané

osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládací osobou.

Podle § 135 odst. 1 obchodního zákoníku jednatelé jsou povinni zajistit řádné vedení předepsané evidence a účetnictví, vést seznam společníků a informovat společníky o záležitostech společnosti. Podle odst. 2 ustanovení § 194 odst. 2 první až páté věty, odstavce 4 až 7 a § 196a se použijí obdobně.

V dané věci není mezi účastníky sporu o tom, že Ing. M. Ž. je bratrem jednatelky žalobce Mgr. J. C., a je ve vztahu k ní osobou blízkou dle § 116 občanského zákoníku (dále jen ObčZ). Není též sporné, že uvedené osoby podepsaly zmíněnou smlouvu o půjčce z 1. 12. 2004, a to Mgr. J. C. za žalobce a Ing. M. Ž. za žalovaného. Vzhledem k této skutečnosti byl s ohledem na § 196a odst. 2 obchodního zákoníku v návaznosti na odst. 1 tohoto ustanovení a § 135 odst. 2 obchodního zákoníku nutný souhlas obou valných hromad, tedy valné hromady žalobce a valné hromady žalovaného. Druhá věta § 196 odst. 2 obchodního zákoníku se v daném případě neuplatní, neboť žalobce nebyl a není ovládací osobou ve vztahu k žalovanému, jenž není osobou ovládanou. Naopak z okolností, že v době uzavření smlouvy byli oba účastníci vlastněni stejnou osobou (L. I. LTD) je zřejmé, že žalobce nemohl být vůči žalovanému většinovým společníkem a nemohl ani splňovat jiné podmínky pro definici ovládané osoby, jak je zakotvena v § 66a obchodního zákoníku.

Při svém účastnickém výslechu na jednání u soudu prvního stupně dne 17. 12. 2007 Mgr. J. C. uvedla, že nemá k dispozici souhlas společníka L. I. LTD s poskytnutím půjčky. Tím považuje odvolací soud, stejně jako i soud prvního stupně, za prokázanou absenci předchozího souhlasu valné hromady žalobce s uzavřením smlouvy o půjčce. Vzhledem k této skutečnosti je smlouva o půjčce z 1. 12. 2004 absolutně neplatná a žalovaný nemá smluvní

závazek vrátit žalobci poskytnutou půjčku dle § 657 obč. zák., případně poskytnutý úvěr dle § 497 obchodního zákoníku. Zajišťovala-li předmětná směnka vlastní smluvní závazek vrátit půjčku (poskytnutý úvěr), pak s ohledem na neexistenci důvodu směnky vystavené žalovaným ve prospěch žalobce (neexistenci kauzy směnky) není žalovaný povinen směnku zaplatit žalobci, neboť zajišťovaný závazek neexistuje.

V dané věci vymezil žalobce důvod vystavení směnky již přímo v žalobě, a to tvrzením, že směnka zajišťovala splnění závazku žalovaného ze smlouvy o půjčce z 1. 12. 2004. Tímto tvrzením byly ve zkráceném směnečném řízení dány od samého počátku skutkové okolnosti týkající se kauzy směnky a žalovaný z toho důvodu již neměl procesní povinnost v námitkách tvrdit a prokazovat tuto kauzu, tedy obsah směnečné dohody, na základě které žalovanou směnku vystavil na řad žalobce (samozřejmě za předpokladu, že žalovaný v námitkách souhlasil s žalobním tvrzením, co směnka podle žaloby zajišťovala). Uvedeným žalobním tvrzením ale bylo též znemožněno, aby po vydání směnečného platebního rozkazu a podaných námitkách žalovaného žalobce doplnil (přesněji řečeno změnil) žalobu v tom směru, že směnka zajišťovala splnění jiného závazku, v daném případě vrácení bezdůvodného obohacení. Pokud by byla žalobci tato možnost dána, žalovaný by se nemohl proti takovému novému tvrzení nijak bránit vzhledem k tomu, že námitky již byly podány a třídní lhůta pro jejich podání už uplynula. Z uvedeného je patrné, že zásada koncentrace zkráceného směnečného řízení vyjádřená v § 175 odst. 1 a odst. 4 o.s.ř. (povinnost žalovaného uvést vše v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, přičemž po uplynutí třídní námitkové lhůty nelze vznést námitky nové) platí nejen pro žalovaného ale promítá se i do procesních možností žalobce. Odvolací soud uzavírá, že pokud ža-

lobce ve směnečné žalobě uvádí též důvod, proč žalovaný v pozici směnečného dlužníka podepsal směnku (kauzu směnky), nemůže žalobce po vydání směnečného platebního rozkazu tvrdit jiný důvod (jinou kauzu směnky).

Z uvedených důvodů nelze přihlédnout k novému tvrzení žalobce, že směnka zajišťovala kromě splnění závazku žalovaného ze smlouvy o půjčce z 1. 12. 2004 též vrácení bezdůvodného obohacení.

Poukaz žalobce na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 896/2002 z 5. 8. 2003 je nepřipadný, neboť v uvedeném rozhodnutí byla řešena možnost kauzálních námitek směnečného rukojmího vůči majiteli směnky, což je zcela odlišný právní vztah od dané věci, ve které jde o právní vztah mezi majitelem směnky (žalobcem) a výstavcem směnky vlastní (žalovaným) na řad žalobce. Na rozdíl od směnečného rukojmího má výstavce vždy vlastní vztah vůči remitentovi (prvnímu majiteli směnky), na základě kterého směnku vlastní ve prospěch remitenta vystavil, jinými slovy má vždy důvod, proč směnku podepsal a tím vzal na sebe směnečný dluh ve prospěch prvního směnečného věřitele.

Námitka žalovaného, že směnka s ohledem na neplatnou smlouvu o půjčce nemá kauzu (zajišťuje splnění neexistujícího závazku), je důvodná. S ohledem na tuto skutečnost se odvolací soud již nezabýval ostatními námitkami žalovaného, neboť jejich hodnocení nemohlo mít vliv na výsledek sporu.

Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že se žalovaný ubránil konkrétní námitkou neexistence kauzy směnky, obsaženou v páté námitce proti smě-

nečnému platebnímu rozkazu v návaznosti na první námitku. Soud prvního stupně po právu zrušil podle § 175 odst. 4 o.s.ř. směnečný platební rozkaz a správně též rozhodl o náhradě nákladů řízení o námitkách ve prospěch žalovaného dle § 142 odst. 1 a § 146 odst. 2 druhé věty o.s.ř. Odvolací soud proto napadený rozsudek podle § 219 o.s.ř. jako věcně správný potvrdil.

Ladislav Derka

II. ZAPOČTENÍ POHLEDÁVKY DLUŽNÍKA VŮČI POSTUPNÍKOVÍ – PROJEV VŮLE

Právní věta:

Dlužník, má-li v úmyslu vůči postupníkovi přímo započíst své pohledávky, které má vůči postupiteli, musí tato vůči postupníkovi projevit bez zbytečného odkladu poté, co mu bylo postoupení pohledávky oznámeno či prokázáno (§ 529 odst. 2 obč. zák.).

Obrana žalovaného (dlužníka) spočívající pouze v tvrzení o existenci pohledávek vůči původnímu žalobci (postupiteli), aniž by na základě tohoto úkonu došlo k zániku pohledávek, není po vstupu nového účastníka do řízení (postupníka) projevem vůle (oznámením) ve smyslu § 529 odst. 2 obč. zák.

[Výňatek z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2999/2007 (upraveno pro publikační účely).]

Z odůvodnění:

Krajský soud (dále též „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 18. 7. 2006, č. j. 8 Cm 140/2001-184, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 303.326,- Kč s 16,9 % úrokem z prodlení ročně z částky 63.127,- Kč od 11. 11. 1997 do zaplacení, z částky 20.918,- Kč od 17. 11. 1997 do zaplacení, z částky 14.072,- Kč od 27. 11. 1997 do zaplacení, z částky 26.546,- Kč od 4. 12. 1997 do zaplacení, z částky 38.923,- Kč od 15. 12. 1997 do zaplacení, z částky 2.016,- Kč od 15. 12. 1997 do zaplacení, z částky 28.077,- Kč od 16. 12. 1997 do zaplacení, z částky 22.983,- Kč od 6. 1. 1998 do zaplacení, z částky 25.515,- Kč od 14. 1. 1998 do zaplacení, z částky 14.935,- Kč od 14. 1. 1998 do zaplacení, z částky 25.264,- Kč od 27. 1. 1998 do zaplacení a z částky 20.950,- Kč od 5. 2. 1998 do zaplacení, a to vše do tří dnů od právní moci rozsudku (odst. I výroku), dále zamítl žalobu v rozsahu částky 17.935,- Kč s úrokem z prodlení 16,9 % ročně od 11. 11. 1997 do zaplacení (odst. II. výroku), uložil žalované povinen nahradit žalobkyni k rukám jejího zástupce náklady řízení ve výši 36.845,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (odst. III. výroku) a uložil žalované povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně soudní poplatek ze žaloby ve výši 12.140,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (odst. IV. výroku).

Vrchní soud jako soud odvolací rozsudkem ze dne 1. 2. 2007, č. j. 4 Cmo 522/2006-221, změnil rozsudek soudu prvního stupně v odstavci I. výroku tak, že žalobu zamítl (odst. I. výroku rozsudku odvolacího soudu), změnil rozsudek soudu prvního stupně v odstavci IV. výroku tak, že žalované neuložil povinnost zaplatit České republice soudní poplatek (odst. II. výroku rozsudku odvolacího soudu), a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů tak, že žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalované na jejich náhradu částku 100.931,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto

rozsudku na účet zástupce žalované (odst. III výroku rozsudku odvolacího soudu).

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, že převzal skutková zjištění soudu prvního stupně o prokázání existence pohledávek žalobkyně v celkové výši 303.326,- Kč a pohledávek žalované v celkové výši 357.816,- Kč, a proto spornou v odvolacím řízení zůstala otázka zániku pohledávek započtením. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že žalovaná neprokázala doručení jednostranného právního úkonu ze dne 5. 10. 1998, jímž mělo dojít k započtení pohledávek, právnímu předchůdci žalobkyně, a proto nenastaly jeho právní účinky dle § 45 odst. 1 obč. zák.

Odvolací soud dále k námitce odvolatelky uvedl, že občanské právo hmotné, na rozdíl od občanského práva procesního, neupravuje vyvratitelnou domněnku pro doručování takových písemností, a proto tato tvrzená vyvratitelná domněnka doručení, která měla nastat v důsledku prokázání odeslání písemnosti se započtením pohledávek, nastat nemohla. Účastník, který jednostranný právní úkon započtení učiní, musí ve sporném soudním řízení doložit, že se tento úkon dostal do dispoziční sféry strany, které je určen, aby vyvolal zamýšlené hmotněprávní účinky. Neprokázala-li žalovaná dojití jejího jednostranného zápočtu právnímu předchůdci žalobkyně, nemohlo jednostranné započtení vyvolat zamýšlené účinky a pohledávky původní žalobkyně, jež jsou předmětem sporu, v důsledku započtení žalované ze dne 5. 10. 1998 nezanikly.

Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně v otázce zániku pohledávek žalobkyně v důsledku započtení ze dne 17. 1. 2006 dovořil, že z ust. § 529 odst. 2 obč. zák. nevyplývá povinnost dlužníka bez zbytečného odkladu po oznámení postoupení pohledávky uskutečnit započtení, neboť lhůta bez zbytečného odkladu je zde stanovena pro oznámení k započtení způsobitých pohledávek postupníkovi,

kteřé měl dlužník vůči postoupiteli v době, kdy mu bylo postoupení oznámeno. Vzhledem k tomu, že v důsledku postoupení pohledávek v průběhu soudního řízení došlo k procesnímu nástupnictví na straně žalobkyně a žalovaná vůči právnímu předchůdci žalobkyně uplatnila své pohledávky, odvolací soud dovořil, že není třeba, aby existenci těchto pohledávek nové žalobkyni oznamovala, poněvadž vstupem do řízení převzala stav, jaký tu byl v době jejího nástupu do řízení, a to včetně „vědomosti“ o existenci pohledávek žalované vůči postoupiteli. Z tohoto důvodu započtení nebrání neoznámení pohledávek dlužníka. Provedeným jednostranným právním úkonem žalované ze dne 17. 1. 2006 dle odvolacího soudu žalobkyní uplatněná pohledávka v celém rozsahu zanikla. K vznesené námitce započtení odvolací soud uvedl, že pohledávky žalobkyně, splatné od 11. 11. 1997 do 5. 2. 1998, a pohledávky žalované, splatné od 13. 6. 1998 do 28. 7. 1998, se setkaly od 13. 6. 1998 do 28. 7. 1998, tzn. v době, kdy promlčeny nebyly (§ 358 obchod. zák.), a proto dle ust. § 580 obč. zák. okamžikem, kdy se setkaly, zanikly. Protože odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé tak, že žalobu zamítl, změnil též výrok rozsudku soudu prvního stupně ohledně povinnosti zaplatit České republice soudní poplatek a ohledně nákladů řízení před soudem prvního stupně.

Z výše uvedených důvodů rozhodl odvolací soud tak, jak uvedeno shora.

Dovoláním ze dne 15. 5. 2007 [k doplnění dovolání žalobkyně ze dne 19. 9. 2008 je nutno uvést, že toto doplnění dovolání bylo podáno po uplynutí dvouměsíční dovolací lhůty dle

§ 240 odst. 1 o.s.ř. (doplnění dovolání bylo podáno k poštovní přepravě dne 19. 9. 2008 a lhůta pro podání dovolání marně uplynula dne 16. 5. 2007], a proto k tomuto pozdějšímu doplnění dovolání již Nejvyšší soud České republiky nemohl přihlédnout) napadla žalobkyně rozsudek odvolacího soudu s tím, že přípustnost dovolání dovozuje z ust. § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a důvodem podaného dovolání je, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

V odůvodnění dovolání žalobkyně zejména uvedla, že výklad ust. § 529 odst. 2 občn. zák. podaný odvolacím soudem není dle jejího názoru správný. Dále uvedla, že v uvedené věci nedošlo k řádnému započtení pohledávky, protože žalovaná nesplnila bez zbytečného odkladu svou oznamovací povinnost. Dovolatelka vyjádřila nesouhlas s názorem odvolacího soudu, že není nutné právnímu nástupci původní žalobkyně oznamovat existenci pohledávek žalované, započitatelných vůči původní žalobkyni, neboť právní nástupce musel přijmout stav řízení v okamžiku svého vstupu, včetně vědomosti o existenci pohledávek žalované vůči postupiteli, a proto neoznámení pohledávek dlužníka v započtení nebránilo; žalovaná odkázala na judikaturu dovolacího a Ústavního soudu.

Dovolatelka dále namítla, že odvolací soud opomenul zohlednit pro aplikaci ust. § 529 odst. 2 občn. zák. významnou skutečnost, že žalovaná obdržela oznámení o postoupení pohledávky za žalobkyni dne 13. 5. 2005 a usnesení o připuštění vstupu nové žalobkyně do ří-

zení bylo vydáno dne 17. 5. 2005 a nabylo právní moci dne 25. 6. 2005. Nynější žalobkyně je přesvědčena, že vzhledem k tomu, že mohla vstoupit na místo původní žalobkyně až dne 25. 6. 2005, žalovaná neoznámila existenci pohledávek vůči postupiteli, jež by započtetla vůči potupníkovi, bez zbytečného odkladu (§ 529 odst. 2 občn. zák.). Dovolatelka následně odvolacímu soudu vytkla, že na skutkový stav, po vznesené námitce promlčení, neaplikoval ust. § 391 obchod. zák. Kompenzační projev vůle, který mohl být učiněn jak vůči původnímu věřiteli, tak i vůči nynější žalobkyni, byl dle dovolatelky učiněn až dne 17. 1. 2006 a promlčecí doba pro učinění tohoto právního úkonu počala běžet spolu se splatností pohledávek, které měla žalovaná vůči původnímu věřiteli, takže k 17. 1. 2006 tato promlčecí doba již marně uplynula.

Vzhledem k výše uvedenému dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky nejprve odložil vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu a poté aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

V podání ze dne 15. 6. 2007 se k dovolání vyjádřila žalovaná a zejména uvedla, že se zcela ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Zdůraznila, že již ve svém (v soudním řízení) prvním podání ze dne 7. 12. 2001 namítla zánik pohledávky žalobkyně na základě započtení vzájemných pohledávek dopisem ze dne 5. 10. 1998, a proto žalobkyni v okamžiku postoupení pohledávky z původního věřitele (původní žalobkyně) na ní muselo být známa existence pohledávek žalované vůči původní žalobkyni. Jiný výklad ust. § 529 odst. 2 občn. zák. by byl dle žalované příliš formalistický a zpochybnil by princip procesního nástupnictví dle § 107a o.s.ř. Žalovaná je přesvědčena, že nárok na provedení jednostranného zápočtu nebyl dle § 404 obchod. zák. promlčen, jelikož uplatnila svůj nárok již v podání ze dne 7. 12. 2001 v odporu proti platebnímu rozkazu, a tedy před uplynutím čtyřleté promlčecí doby. Dále upo-

zornila, že i v případě, kdy by soud dospěl k závěru o promlčení jejího práva na učinění právního úkonu jednostranného započtení, žalobkyně před vynesením rozsudku vznesla pouze námitku promlčení pohledávek a nikoli námitku promlčení práva na uskutečnění právního úkonu jednostranného započtení, a tak odvolací soud nesměl k případnému promlčení práva na uskutečnění započtení bez námítky žalobkyně přihlídnout.

S ohledem na výše uvedené žalovaná závěrem navrhla, aby dovolací soud zamítl dovolání žalobkyně a uložil dovolatelce povinnost nahradit žalované náklady dovolacího řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou (žalobkyní), včas, obsahuje stanovené náležitosti, dovolatelka je zastoupena advokátem ve smyslu ust. § 241 odst. 1 o.s.ř. a jím bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 4 o.s.ř.).

Poté se Nejvyšší soud České republiky zabýval otázkou přípustnosti tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť toliko z podnětu přípustného dovolání lze správnost napadeného rozhodnutí přezkoumat z hlediska uplatněných (způsobilých) dovolacích důvodů.

Z dovolání je zřejmé, že dovolání směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (ohledně povinnosti žalované zaplatit žalobkyni částku 303.326,- Kč s příslušenstvím) tak, že žalobu zamítl.

V posuzovaném případě je dovolání přípustné dle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Dovolatelka v dovolání uplatnila dovolací důvody uvedené v ust. § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o.s.ř. (tj. že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze skutkového zjištění, kte-

ré nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování), jejichž prostřednictvím nesouhlasila s výkladem ust. § 529 odst. 2 obč. zák. učiněným odvolacím soudem, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ je stanovena pro oznámení existence pohledávek dlužníka postupníkovi a nikoli pro započtení a že žalobkyně svým vstupem do řízení převzala stav řízení včetně vědomosti o existence pohledávek žalované vůči postupiteli.

V projednávané věci ze skutkových zjištění dovoláním nezpochybněných vyplývá, že právní předchůdkyně žalobkyně měla vůči žalované pohledávku v nyní projednávané výši 303.326,- Kč s přísl. (v žalobě byla uplatněna částka 321.261,- Kč). Žalovaná při jednání u soudu dne 17. 1. 2006 vznesla vůči žalobkyni jako procesní obranu námitku započtení, neboť – jak v řízení zjištěno – měla žalovaná vůči právní předchůdkyni žalobkyně pohledávku stejného druhu nejméně v žalované výši, splatnou od 13. 6. 1998 do 28. 7. 1998.

Podle § 529 odst. 2 věty první obč. zák. může dlužník použít k započtení vůči postupníkovi i své k započtení způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky (§ 526), jestliže je oznámil bez zbytečného odkladu postupníkovi.

Z uvedeného ustanovení tedy vyplývá, že dlužníkovi, splní-li stanovené podmínky, je dána možnost jednostranným úkonem nebo dohodou započíst proti pohledávce (pohledávkám) nového věřitele (postupníka) svou pohledávku (pohledávky), které má vůči postupníkovi (§ 580 obč. zák. – tedy vzájemné pohledáv-

ky), ale i ty, které má vůči postupiteli (původnímu věřiteli).

K tomu, aby dlužník mohl s požadovanými účinky učinit úkon započtení pohledávek, které má za původním věřitelem přímo vůči novému věřiteli, je zapotřebí, aby se jednalo:

- o pohledávky způsobilé k započtení,
- dlužník měl pohledávku vůči postupiteli již v době, kdy mu bylo postoupení oznámeno či prokázáno a aby
- dlužník postupníkovi bez zbytečného odkladu poté, co mu bylo postoupení pohledávky oznámeno či prokázáno, oznámil postupníkovi své k započtení způsobilé pohledávky vůči postupiteli (původnímu dlužníkovi).

Po splnění těchto podmínek pak může dlužník učinit jednostranný právní úkon směřující k započtení pohledávky, kterou má za postupitelem, přímo proti postupníkovi (novému věřiteli), s účinky s tím spojenými (zánik pohledávek).

Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na závěru, že právnímu předchůdci žalobkyně bylo známo, že žalovaná uplatnila ve sporu procesní obranu stojící na tvrzení o existenci jejích započitatelných pohledávkách. S ohledem na ust. § 107 odst. 4 o.s.ř. ve spojení s ust. § 107a odst. 3 o.s.ř. pak podle odvolacího soudu postoupením pohledávek došlo k procesnímu nástupnictví a ten, kdo vstoupil do řízení, musel přijmout stav řízení, jaký tu byl v době vstupu do řízení, tzn. že procesní nástupce byl vázán všemi procesními a hmotněprávními úkony učiněnými právním předchůdcem. Z toho odvolací soud dovodil, že pokud žalovaná již proti právnímu předchůdci uplatnila své k započtení způsobilé pohledávky, není za-

potřebí, aby tyto započitatelné pohledávky oznamovala novému věřiteli (postupníkovi, procesnímu a právnímu nástupci).

Z ust. § 529 odst. 2 obč. zák. nepochybně vyplývá, že dlužník, má-li v úmyslu vůči postupníkovi přímo započíst své pohledávky, které má vůči postupiteli, musí tuto vůli vůči postupníkovi projevit poté, a to bez zbytečného odkladu, co mu bylo postoupení pohledávky oznámeno či prokázáno.

Vzhledem k tomu nelze z ust. § 107a odst. 3 o.s.ř. ve spojení s ust. § 107 odst. 4 o.s.ř. dovodovat, že obrana žalované spočívající v tvrzení o existenci pohledávek vůči původnímu žalobci je po vstupu nového účastníka (postupníka) splněním oznamovací povinnosti ve smyslu ust. § 529 odst. 2 obč. zák. Obrana (projev vůle) žalované tehdy směřovala vůči původnímu věřiteli, kdy se jednalo o vzájemné pohledávky (úkon započtení dlužníka z 5. 10. 1998 nezpůsobil zánik pohledávek; pokud by tomu tak bylo, nebyla by nynější žalobkyně ve sporu věcně aktivně legitimována) a nikoli vůči novému věřiteli. Oznámení dlužníka lze vůči postupníkovi učinit až poté, co mu bylo postoupení pohledávky oznámeno či prokázáno, a proto nelze předchozí úkon považovat za úkon učiněný ve smyslu ust. § 529 odst. 2 obč. zák.

Je jisté zřejmé, že nynější žalobkyni muselo být známo, že dlužník vůči původnímu žalobci uplatnil jako obranu své (vzájemné) pohledávky k započtení, přičemž vstupem žalobkyně do řízení se postoupené pohledávky žalované nestaly pohledávkami vzájemnými. Pouhá vědomost o předchozí obraně žalované nestačí k tomu, aby dlužník mohl vůči novému věřiteli započíst pohledávky, které má vůči třetí osobě (postupiteli), neboť v ust. § 529 odst. 2 obč. zák. se požaduje, aby dlužník tento úmysl poté, co mu bylo postoupení pohledávky oznámeno či prokázáno, oznámil postupníkovi, a to bez zbytečného odkladu.

Dovolací soud proto dospěl k závěru, že názor odvolacího soudu není v této otázce správný. Vzhledem k tomu, že v řízení nebylo zjištěno, že by žalovaná splnila oznamovací povinnost dle ust. § 529 odst. 2 obč. zák. ve stanovené době (bez zbytečného odkladu), má nesplnění této podmínky za následek to, že dlužník (žalovaná) již není oprávněn jednostranným právním úkonem započítat vůči žalobkyni své pohledávky, které měl vůči původnímu žalobci.

V dovolání dovolatelka dále namítla, že se odvolací soud po námitce promlčení zabýval pouze promlčením z hlediska § 358 obchod. zák., ale nevezl v úvahu ust. § 391 odst. 2 obchod. zák., podle něhož u práv uskutečnit právní úkon běží promlčecí doba ode dne, kdy právní úkon mohl být učiněn, nestanoví-li tento zákon něco jiného.

Dovolací soud s ohledem na jeho předchozí závěr pokládá za nadbytečné zabývat se touto námitkou, neboť ta není již pro posouzení věci rozhodná.

Nejvyšší soud České republiky s ohledem na to, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, rozhodl podle ust. § 243b odst. 2 věta druhá o.s.ř. tak, že rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Jan Hušek

III. PRAVOMOC SOUDU – SJEDNÁNÍ PŘEDCHOZÍHO ŘEŠENÍ SPORU PŘED STAVOVSKÝM SOUDEM ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ

Právní věta:

Sjednají-li si smluvní strany ve smlouvě o dílo, že jejichž případné spory vzniklé z této smlouvy bude řešit určitý orgán (Stavovský soud České komory architektů) před tím, než se účastníci obrátí na soud, nedodržení tohoto ujednání nic nemění na pravomoci obecných soudů věc projednat a rozhodnout o ni (§ 7 o.s.ř.).

[Výňatek z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.9.2009, sp. zn. 23 Cdo 4967/2007 (upraveno pro publikační účely).]

Z odůvodnění:

Vrchní soud jako soud odvolací rozsudkem 7. září 2006, č. j. 4 Cmo 225/2005-165, potvrdil (v pořadí druhý) rozsudek Městského soudu (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 20. července 2005, č. j. 4 Cm 81/99-133, jímž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobci 218.800,- Kč s 0,05 % úrokem z prodlení z této částky za každý den prodlení od 13. 8. 1998 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení 96.592,- Kč k rukám jeho právního zástupce, a to vše do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku; odvolací soud dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na jejich náhradu 41.578,- Kč do tří

dnů od právní moci rozsudku k rukám jeho právního zástupce.

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud zejména uvedl, že se žalobce žalobou domáhal po žalované zaplacení částky 218.800,- Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že mezi žalobcem a žalovanou byla dne 8. 6. 1998 uzavřena smlouva o dílo, jejímž předmětem bylo vypracování předprojektové dokumentace rekonstrukce, nástavby a přístavby administrativního objektu. Doba plnění byla rozdělena do několika fází, z nichž žalobce splnil první – přípravu a druhou – odevzdání studie žalované, za což žalobce požadoval zaplacení částky v žalované výši, na kterou žalované vystavil faktury ze dne 25. 5. 1998, znějící na částku 90.800,- Kč a splatnou dne 8. 6. 1998, a č. 03598 ze dne 11. 6. 1998, znějící na částku 128.000,- Kč a splatnou dne 25. 6. 1998, které žalovaná neuhradila. Dílo bylo žalované předáno dne 16. 6. 1998 a ta žalobci nevytkla žádné vady. V důsledku nezaplacení požadované částky žalobce následně odstoupil od předmětné smlouvy o dílo a žalovanou vyzval k zaplacení částky v celkové výši 218.800,- Kč s příslušenstvím.

Odvolací soud dále uvedl, že soud prvního stupně správně a dostatečným způsobem zjistil skutkový stav potřebný pro rozhodnutí ve věci a ztotožnil se rovněž s jeho právními závěry, že mezi účastníky řízení byla platně uzavřena smlouva o dílo, dle které žalobci vzniklo za provedení první a druhé fáze díla, které žalované řádně předal, právo na zaplacení žalované částky s příslušenstvím, kterou žalovaná v rozporu se smluvním ujednáním žalobci neuhradila. Odvolací soud neshledal námitku žalované, že zhotovené dílo neodpovídá jeho představám

o konečném výsledku, důvodnou, neboť nelze přihlídnout k požadavkům, resp. představám účastníka o výsledku díla, které nepromítl ve smlouvě. Dle názoru soudů obou stupňů odpovídalo provedení díla v rozsahu první a druhé výkonové fáze dohodnutému předmětu plnění, a proto nezaplátila-li žalovaná za takto zhotovenou část díla žalobci dohodnutou cenu, postupoval žalobce – pokud následně od smlouvy o dílo odstoupil – v souladu s bodem 3.5.2 obecných smluvních podmínek, jež byly nedílnou součástí smlouvy o dílo. To, že v důsledku odstoupení nebylo zhotovené celé dílo dle smlouvy o dílo, tj. (mimo první a druhé fáze) včetně třetí fáze, nezbujuje žalovanou povinnosti zaplatit žalobci dohodnutou cenu za zhotovení části díla, tzn. první a druhé fáze. Odvolací soud neshledal důvodnou ani námitku žalované týkající se vad první výkonové fáze díla a namítla, že žalobce ji neupozornil na nevhodnou povahu jeho pokynů nebo že studii dostatečně nekonzultoval s dotčenými orgány, a to s přihlédnutím k obsahu smluvních ujednání a výsledkům dokazování. K žalované namítané vadě druhé výkonové fáze díla spočívající v tom, že bylo žalované dodáno jen jedno vyhotovení studie namísto dohodnutých čtyř, odvolací soud uvedl, že žalovaná neprokázala, že by tuto vadu žalobci poté, co ji zjistila, řádně a včas oznámila, a proto ani tuto námitku neshledal důvodnou, stejně jako námitky rozporu požadavku žalobce na zaplacení ceny díla a zásad poctivého obchodního styku.

Odvolací soud proto rozhodl tak, jak uvedeno shora.

Dovoláním ze dne 30. 11. 2006 napadla žalovaná rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu s tím, že dovolání je přípustné dle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., poněvadž je přesvědčena, že odvolací soud řešil právní otázku v rozporu s hmotným právem a jeho rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam. Své dovolací námitky žalovaná podřadila pod ustanovení

§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., neboť rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení.

V odůvodnění dovolání žalovaná zejména uvedla, že žalobce, jenž se účastnil koupě domu, musel od počátku vědět, že žalovaná chtěla zhotovit dům toliko s administrativními plochami a nikoli polyfunkční dům jak s byty, tak i administrativními prostory, a proto zhotovil-li studii, která neodpovídala předmětu díla a jejíž zhotovení si žalovaná neobjednala, nemůže se žalobce domáhat zaplacení ceny za zhotovení díla. Žalovaná dále uvedla, že následně žalobci bez zbytečného odkladu tuto vadu vytkla. Rovněž namítla, že žalobce jí nepředal předmět díla (dokumentaci) ve čtyřech vyhotoveních a že cena díla byla vystavena „v rozporu se smlouvou o dílo a Obecnými smluvními podmínkami“. Dovolatelka nastolila otázku, zda se věc ve smyslu čl. 3.3.1 Obecných smluvních podmínek neměl zabývat Stavovský soud České komory architektů, a namítla rozpor požadavku žalobce na zaplacení smluvní ceny díla se zásadami poctivého obchodního styku dle § 265 obchod. zák., neboť z data uzavření smlouvy o dílo a datem odevzdání studie je zřejmé, že studie byla vypracována již před podpisem smlouvy o dílo, takže žalobce musel vědět, že uzavírá smlouvu o dílo, jejíž předmět nebude moci dle požadavků žalované splnit.

Závěrem žalovaná navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce se k podanému dovolání, jak plyne z obsahu spisu a předkládací zprávy soudu prvního stupně, nevyjádřil.

Podle čl. II odst. 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacím soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto záko-

na se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) proto dovolání žalované projednal a rozhodl o něm dle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009.

Poté dovolací soud shledal, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou (žalovanou – účastníkem řízení), včas, obsahuje stanovené náležitosti, dovolatelka je zastoupena advokátem ve smyslu ust. § 241 odst. 1 o.s.ř. a jím bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 4 o.s.ř.).

Následně se Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) zabýval otázkou přípustnosti tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť jen z podnětu přípustného dovolání lze správnost napadeného rozhodnutí přezkoumat z hlediska uplatněných (způsobilých) dovolacích důvodů.

V souzené věci, jak je patrné z obsahu námitek dovolatelky, půjde o posouzení správnosti závěrů soudů obou stupňů, že žalobci přísluší ve smlouvě o dílo dohodnutá cena za provedení části díla.

Pokud žalovaná namítala, že výsledná část díla, tj. první a druhá výkonová fáze, za jehož zhotovení se žalobce domáhal zaplacení částky v žalované výši, neodpovídá tomu, co si strany ve smlouvě o dílo sjednaly, odvolací soud z obsahu ujednání čl. I smlouvy o dílo č. 160598 ze dne 8. 6. 1998 nazvaného „předmět plnění“, jímž byla „předprojektová dokumentace rekonstrukce, nástavby a přístavby administrativního objektu, výkonová fáze 1-3 – po projekt pro územní řízení až do nabytí právní moci územního rozhodnutí“, stejně jako z ostatních ujed-

nání ve smlouvě o dílo (v čl. II je 1. fáze definována bez dalšího jako „příprava díla“ a 2. fáze jako „návrh díla“), dospěl k závěru, že žalobcem předané dílo (architektonická studie se dvěma variantami řešení) odpovídá výsledku, který je předmětem díla. Touto námitkou je tak zpochybňováno skutkové zjištění odvolacího soudu, které nemůže založit přípustnost dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Dovolací soud k tomuto dodává, že žalobce při plnění 1. fáze smlouvy o dílo (příprava díla) shledal, že předmětný objekt (budova s byty) nebude možné přímo rekonstruovat jako administrativní budovu, a proto navrhl při plnění druhé fáze díla studii ve dvou variantách – jako výlučně administrativní objekt pro případnou rekolaudaci a objekt s „manažerskými“ byty, které je možné užívat jako kanceláře. Žalované bylo známo, že nelze objekt (dům s byty) přímo rekonstruovat – dle ve smlouvě uvedeného požadavku - na administrativní budovu, a proto žalobce předložil ve své studii rovněž druhou variantu budovy s „manažerskými“ byty, jež je možné užívat jako kanceláře s tím, že díky tomu dojde k omezení parkovacích míst (a budovu následně rekolaudovat jako výlučně administrativní), přičemž studie splňuje ČSN 73 505 platící pro projektování stavebních změn, jimiž se budovy nebo prostory jiného účelu mění na budovy nebo prostory administrativní. Ze smlouvy o dílo dále nevyplývá, že předmětem smlouvy o dílo byla studie administrativní budovy s přesně vymezeným počtem parkovacích míst.

Stejně tak i v případě, kdy žalovaná v řízení tvrdila (a neprokázala), že žalobce nesplnil

svou smluvní povinnost předat jí 4 vyhotovení architektonické studie a předal jí toliko 3 vyhotovení studie, jde o skutkové zjištění nezpůsobilé založit přípustnost dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

K další námitce žalované, že cena díla byla vyúčtována v rozporu se smlouvou o dílo a obecnými smluvními podmínkami (aniž by konkretizovala, v čem shledává nesprávnou kalkulaci ceny díla), je nutné dodat, že dle čl. IV smlouvy o dílo mělo být 20 % honoráře fakturováno jako 1. dílčí faktura k datu zahájení projektových prací tj. provedení 1. fáze – příprava díla v termínu květen 1998, a to ve výši 90.800,- Kč (odst. 2.1), a 80 % honoráře mělo být vypláceno v souladu s ukončováním jednotlivých výkonových fází zakázky tak, že 2. dílčí faktura měla znít na částku 128.000,- Kč po odevzdání studie ve 4 vyhotoveních (odst. 2.2). – 2. fáze – návrh díla. Dílo bylo žalované (1. a 2. fáze) předáno 16. 6. 1998.

Žalobci tak vzniklo podle ust. § 548 odst. 1 obč. zák. právo na zaplacení částky 128.000,- Kč po odevzdání studie ve 4 vyhotoveních, neboť splnil část díla (zhotovení a odevzdání 4 vyhotovení studie předmětného objektu), a rovněž na zaplacení částky 90.800,- Kč, neboť ve smlouvě o dílo si smluvní strany sjednaly plnění po určitých částech s tím, že ty části budou samostatně fakturovány. Následné odstoupení od smlouvy o dílo se již těchto splněných částí nedotýkalo.

Dovolatelka v dovolání dále položila otázku, zda věc neměla být řešena před Stavovským soudem České komory architektů.

Strany v čl. 3.3.1 obecných smluvních podmínek smlouvy o díle mezi klientem a architektem, jež jsou nedílnou součástí smlouvy o dílo ze dne 8. 6. 1998, dohodly, že „vzniknou-li mezi klientem a architektem v rámci rozsahu této smlouvy spory, které nelze vyřešit ani dohodou, ani smírem uzavřeným před Stavovským soudem České komory architektů, mo-

hou účastníci této smlouvy podat ve smyslu zákona návrh na soudní projednání u místně příslušného obchodního soudu“.

Z uvedeného čl. 3.3.1 obecných smluvních podmínek nevyplývá, že by tímto ujednáním byla sjednána rozhodčí doložka a věc měla být projednána a rozhodnuta v řízení před rozhodci – před stavovským soudem České komory architektů (§ 106 o.s.ř.).

Nedodržení ujednání o předchozím řešení sporu dohodou či smírem uzavřeným před stavovským soudem České komory architektů nic nemění na pravomoci obecných soudů věc projednat a rozhodnout o ni (§ 7 o.s.ř.).

Žalovaná v dovolání dále namítala rozpor požadavku žalobce na zaplacení částky v žalované výši se zásadami poctivého obchodního styku dle § 265 obchod. zák., dle kterého výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany.

Dovolací soud opakovaně ve svých rozhodnutích uvedl, že ustanovení § 265 obchod. zák. předpokládá, že účastník obchodně právního vztahu nesmí při prosazování svých zájmů překročit meze, které vyplývají ze zásad poctivého obchodního styku, tj. nesmí zneužít práv, která mu podle zákona, resp. na základě zákona vznikla. Přitom ujednání, z něhož vzešla práva, uplatnění kterých by bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, není neplatné, ale tato práva nejsou (úspěšně) vymahatelná - soud v takovém případě uplatněný nárok nepřizná (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 427/2003).

V posuzovaném případě není závěr odvolacího soudu, že soudní vymáhání částky, na jejíž zaplacení má žalobce právo, v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a je v souladu s judikaturou dovolacího soudu. Dovolací soud s ohledem na shora uvedené konstatuje, že žalovaná zde především polemizuje

se skutkovými zjištěními, jak byly soudy učiněny, popř. nesouhlasí s tím, jak soud hodnotil některé důkazy, přičemž opomíjí, že předmětem posouzení dovolacího soudu při zvažování přípustnosti dovolání mohou být jen právní otázky, nikoli posouzení správnosti a úplnosti skutkových zjištění (jež lze napadnout dovolacím důvodem dle § 241a odst. 3 o.s.ř. v případě přípustného dovolání).

Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalovaného není podle § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a ani podle ust. § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné, a proto podle ust. § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o.s.ř. rozhodl tak, že dovolání odmítl.

Jan Hušek

IV. BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ – VÝŠE MAJETKOVÉHO PROSPĚCHU

Právní věta:

Při zkoumání výše bezdůvodného obohacení je nutné zabývat se tím, zda se majetek obohaceného rozmnožil o nové majetkové hodnoty (zvýšil se jeho aktiva, popř. se snížil jeho pasiva) nebo zda se jeho dosavadní majetek nezmenšil, třebaže by k tomu došlo, když by obohacený plnil své povinnosti.

Výši bezdůvodného obohacení proto nelze odvozovat od ceny, kterou si za obchod dohodl žalovaný s třetí stranou a z naplnění závazku třetí osobou usuzovat na výši bezdůvodného obohacení.

[Výňatek z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2009, sp. zn. 23 Cdo 5385/2007 (upraveno pro publikační účely).]

Z odůvodnění:

Okresní soud (dále též „soud prvního stupně“) rozsudkem (v pořadí druhým) ze dne 1. července 2005, č. j. 14 C 63/98-167, rozhodl tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci 110.845,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 2. 1995 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku (odst. I výroku), zastavil řízení týkající se povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 42.880,- Kč (odst. II výroku), zamítl žalobu na zaplacení 4% úroku z prodlení z částky 153.725,- Kč od 11. 2. 1995 do zaplacení (odst. III výroku) a uložil žalovanému povinnost nahradit žalobci náklady řízení ve výši 36.676,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (odst. IV výroku).

Krajský soud jako soud odvolací rozsudkem ze dne 29. května 2007, č. j. 17 Co 332/2005-194, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 3. 1998 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, dále zamítl žalobu na zaplacení částky 108.575,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 2. 1995 do zaplacení a 13% úrokem z prodlení z částky 2.270,- Kč od 11. 2. 1995 do 10. 3. 1998 a současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů tak, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému částku 91.377,90 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám jeho advokátky.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, že se žalobce žalobou doručenou soudu prvního stupně dne 29. 12. 1997, ve znění doplňujících žalobních tvrzení, domáhal zaplacení částky 153.725,- Kč s příslušenstvím. V průběhu řízení vzal žalobce žalobu co do částky 42.880,- Kč zpět, a proto soud prvního stupně řízení v tomto rozsahu zastavil. Žalobní návrh na zaplacení částky 110.845,- Kč s příslušenstvím žalobce odůvodnil tak, že provedl pro žalovaného přepravu, za níž žalovaný nezaplatil částku v celé dohodnuté výši. Odvolací soud dále uvedl, že v průběhu řízení oba účastníci svá skutková tvrzení ohledně obsahu žalobcem tvrzené dohody o přepravě měnili a svědci k otázce způsobu sjednání ceny vypovídali rozporně, a to vždy ve prospěch toho účastníka řízení, jehož zaměstnancem v rozhodné době byli, přičemž se tyto rozpory nepodařilo odstranit ani zkoumáním nabídky zaslané žalobci žalovaným prostřednictvím faxu, obsahující doplňující vpisky a další úpravy. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že není možné žalobci v žalobě požadovaný nárok, představující smlouvenou cenu za přepravu materiálu, přiznat z titulu platného závazkového vztahu, neboť v řízení nebylo prokázáno, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o přepravě či smlouva o zprostředkování přepravy. Proto se odvolací soud zabýval tím, zda žalobci vznikl vůči žalovanému nárok na zaplacení žalované částky z titulu bezdůvodného obohacení a dospěl k závěru, že se majetek žalovaného zvýšil toliko o částku ve výši 2.270,- Kč, představující rozdíl mezi částkou ve výši 56.770,- Kč, přijatou žalovaným od zahraničního partnera, jemuž měl být materiál dopraven, a částkou ve výši 54.500,- Kč, představující peněžité plnění vyplacené žalovaným žalobci k vyrovnání závazků, a proto byl požadavek žalobce na zaplacení částky ve výši 153.725,- Kč shledán odvolacím soudem po právu pouze ve výši uvedeného rozdílu (2.270,- Kč) společně s úrokem

z prodlení ve výši 13% ročně, který je dle názoru odvolacího soudu v souladu s ust. § 369 odst. 1 a § 502 obchod. zák. ve znění účinném v rozhodné době. Odvolací soud je přesvědčen, že zbývající část v žalobě uplatněného nároku nebylo možné shledat důvodným ani z titulu náhrady škody, poněvadž žalovaný nemohl při neexistenci závazkového vztahu mezi žalobcem a žalovaným porušit právní povinnost plynoucí z tvrzeného vztahu mezi těmito účastníky.

Dovoláním ze dne 20. 10. 2007 napadl žalobce rozsudek odvolacího soudu s tím, že přípustnost dovolání dovozuje z ust. § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a své dovolací námitky podřadil pod dovolací důvody uvedené v ust. § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o.s.ř., tj. že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

V odůvodnění dovolání žalobce zejména uvedl, že v řízení před soudem prvního stupně bylo zjištěno, že na základě objednávky pro žalovaného realizoval přepravu nákladním vozidlem ve dnech 8. – 20. 12. 1994 do Nizozemského království, Španělského království a SRN za cenu 26,60 Kč za 1 km v délce přepravy 6.216 km. Dovolatel je přesvědčen, že soud prvního stupně na rozdíl od odvolacího soudu správně posoudil výši bezdůvodného obohacení žalovaného, a proto nelze za výpočet hodnoty bezdůvodného obohacení žalovaného vyjít z šeku vystaveného A. B. R. dne 26. 5. 1995 znějícího na částku 3.447,- NLG, jak učinil soud odvolací, neboť v řízení nebyla prokázána souvislost mezi přijetím šeku žalovaným a provedenou přepravou žalobcem a nebylo možné vyloučit, že žalovaný neobdržel fakturovanou částku v několika platbách. Naplnění dovolacích důvodů uvedených v ust. § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o.s.ř. dovolatel spatřuje v tom, že bezdůvodné obohacení žalo-

vaného neplyne toliko z hodnoty jím přijaté platby od zahraničního partnera za provedenou přepravu, nýbrž „minimálně“ z objemu nákladů vynaložených na přepravu sjednaného materiálu přepravcem, a to v celkové ve výši 200.398,- Kč.

Závěrem dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil rozsudek odvolacího soudu.

Žalovaný se k podanému dovolání, jak plyne z obsahu spisu a předkládací zprávy soudu prvního stupně, nevyjádřil.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání je nutné projednat a rozhodnout o něm podle dosavadních právních předpisů, tj. podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 1. 7. 2009 – dále jen „o.s.ř.“ (čl. II – „přechodná ustanovení“, odst. 12 zák. č. 71/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony). Dále shledal, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou (účastníkem řízení - žalobcem), včas, obsahuje stanovené náležitosti, dovolatel je zastoupen advokátem ve smyslu ust. § 241 odst. 1 o.s.ř. a jím bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 4 o.s.ř.).

Poté se Nejvyšší soud České republiky zabýval otázkou přípustnosti tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť toliko z podnětu přípustného dovolání lze správnost napadeného rozhodnutí přezkoumat z hlediska uplatněných (způsobilých) dovolacích důvodů.

Dovolatel dovoláním napadl rozsudek odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prv-

ního stupně ve věci samé změněn tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 3. 1998 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, a dále zamítl žalobu na zaplacení částky 108.575,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 2. 1995 do zaplacení a 13% úroku z prodlení z částky 2.270,- Kč za dobu od 11. 2. 1995 do 10. 3. 1998, včetně akcesorického výroku o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Z obsahu dovolání je zřejmé, že žalobce jako dovolatel mj. napadl odst. I výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o úhradě části jistiny a úroků z prodlení tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 3. 1998 do zaplacení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, není v této části dovolání přípustné. Z povahy dovolání totiž plyne, že dovolání může podat jen ten účastník řízení, kterému byla mj. rozhodnutím odvolacího soudu způsobena určitá újma na jeho právech, kterou lze napravit zrušením napadeného výroku. Vzhledem k tomu, že tímto výrokem rozsudku odvolacího soudu bylo (ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s příslušenstvím) rozhodnuto ve prospěch dovolatele, přičemž uvedeným výrokem sice došlo ke zkrácení doby, po níž žalobci náleží úrok z prodlení z částky 2.270,- Kč, a to o tři roky a jeden měsíc (dle názoru soudu prvního stupně žalobci náležel za dobu od 11. 2. 1995 do zaplacení, zatímco odvolací soud dovodil, že žalobce má právo na úrok z prodlení z předmětné částky až od 11. 3. 1998 do zaplacení), avšak dovolatel – jak je patrné z obsahu dovo-

lání – v dovolání žádné námitky proti rozhodnutí odvolacího soudu ohledně doby, po níž mu náleží úrok z prodlení, nevnesl, nelze než uzavřít, že dovolání směřující do výroku ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 3. 1998 do zaplacení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku není při absenci dovolacích námitek směřujících do výroku rozsudku odvolacího soudu o době, po kterou žalobci náleží úrok z prodlení, když ohledně částky 2.270,- Kč bylo žalobě vyhověno, přípustné (tzv. subjektivní nepřípustnost dovolání).

Žalobce dále dovoláním napadl výrok odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že se žaloba na zaplacení částky 108.575,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 2. 1995 do zaplacení a 13% úrokem z prodlení z částky 2.270,- Kč od 11. 2. 1995 do 10. 3. 1998 zamítá.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, je ve shora uvedeném rozsahu přípustné dle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

Dle ust. § 242 odst. 3 o.s.ř. je dovolací soud – s výjimkou určitých vad řízení – vázán v dovolání uplatněnými dovolacími důvody, včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil.

Dovolatel spatřuje naplnění dovolacích důvodů uvedených v ust. § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o.s.ř., resp. pochybení odvolacího soudu v tom, že při posuzování výše majetkového prospěchu získaného žalovaným na úkor žalobce, vyšel toliko z šeku vystaveného A. B. R. dne 26. 5. 1995 znějícího na částku 3.447,- NLG a nezabýval se již tím, zda žalovanému nebyla fakturovaná částka jeho obchodním partnerem – holandskou společností zaplacená v dalších platbách, tzn. zda v souvislosti s žalobcem uskutečněnou přepravou byla opravdu jedinou částkou přijatou žalovaným od zahraničního partnera částka 3.447,- NLG. Žalobce

je přesvědčen, že výše žalobou uplatněného nároku bezdůvodného obohacení by měl být stanoven dle „obecně platných sazeb platných v době provedení přepravy“, tj. z výše nákladů na zajištění přepravy žalobcem u společnosti I. P. v celkové výši 200.398,- Kč při ceně 26,60 Kč za 1 km.

Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na závěru, že nebylo prokázáno uzavření smlouvy o přepravě, popř. mezi žalobcem a žalovaným, a proto nelze žalobní nárok posoudit jako smlouvenou cenu za provedení přepravy materiálu pro žalovaného. Následně se zabýval otázkou, zda se žalovaný bezdůvodně obohatil či nikoli, tzn. zda žalovaný obdržel od svého zahraničního partnera, pro něhož přepravu zajišťoval, peněžité či jiné plnění odpovídající hodnotě žalované částky, a dospěl k závěru, že pokud žalovaný od zahraničního partnera přijal částku ve výši 3.447,- NLG (dle devizového kurzu v rozhodném období jde o částku 56.770,- Kč) a poté žalovaný žalobci vyplatil 54.500,- Kč, činí výše bezdůvodného obohacení žalovaného pouze rozdíl obou sum, tj. částku 2.270,- Kč, a proto uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci tuto částku spolu s úrokem z prodlení.

Z uvedeného je zřejmé, že v souzené věci půjde o odpověď na otázku, z čeho odvodit výši majetkového prospěchu, o který se žalovaný na úkor žalobce, při absenci právního důvodu (ať již smlouvy o přepravě či zprostředkování), bezdůvodně obohatil.

Podle ust. § 451 obč. zák. platí, že kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (odstavec 1). Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (odstavec 2).

Odvolací soud při posuzování výše bezdůvodného obohacení vyšel z názoru, že se žalovaný mohl bezdůvodně obohatit pouze o hod-

notu, o kterou se jmění žalovaného zvýšilo přijetím plateb od jeho zahraničního holandského partnera, což konkrétně znamená – jak výslovně uvedl odvolací soud – že „v dané věci je (...) rozhodné, zda žalovaný od svého zahraničního partnera, pro něhož celý obchodní případ zajišťoval, peněžité či jiné plnění hodnotě žalované částky odpovídající“.

Pokud tedy odvolací soud při posuzování výše bezdůvodného obohacení žalovaného vyšel pouze z platby ve výši 3.447,- NLG (resp. částky 56.770,- Kč představující přepočtení nizozemské měny dle platného devizového kurzu v rozhodném období), kterou – jak tvrdil žalovaný – jako jedinou obdržel za přepravu materiálu pomocí dopravních prostředků zajištěných žalobcem pro třetí osobu (nizozemskou společnost), není jeho názor dle dovolacího soudu správný.

Předně je třeba uvést, že výši bezdůvodného obohacení nelze odvozovat od ceny, kterou si za obchod dohodl žalovaný a třetí strana (nizozemská společnost) a z plnění, resp. neplnění závazků třetí osoby (nizozemské společnosti, která nezaplatila žalovanému plnou – v rámci jejich závazkového vztahu dohodnutou cenu) usuzovat na výši bezdůvodného obohacení žalovaného vůči žalobkyni.

Při posuzování výše majetkového prospěchu získaného bezdůvodným obohacením žalovaného na úkor žalobce je nutné zabývat se zejména tím, zda se dosavadní majetek obohaceného (žalovaného) rozmnoží o nové majetkové hodnoty (což se může projevit buď zvýšením jeho aktiv, ale i snížením jeho pasiv), resp. zda se jeho dosavadní majetek nezmenšil, tře-

baže by k tomu jinak došlo, kdyby byl obohacený plnil své povinnosti (viz též R 25/1986).

Odvolací soud též nezohlednil, že při bezdůvodném obohacení není rozhodné jen to, co žalovaný získal, ale rovněž to, co by získat mohl, kdyby byl plnil své povinnosti. Pokud od nizozemského zákazníka žalovaný neobdržel (jak sám tvrdil) jinou částku než shora uvedenou, přestože se s ním dohodl na částce jiné, mj. i kvůli tomu, že žalobcem na dohodnutých místech přistavené dopravní prostředky řádně nevyužíval, neznamená tento závěr automaticky to, že ani žalobce, který dle žalovaným stanovených podmínek zajistil tyto přepravní prostředky, nemá právo na zaplacení nákladů spojených se zajištěním a provozem těchto dopravních prostředků pro žalovaného. Opačný závěr přijatý odvolacím soudem by ostatně znamenal, že žalobce se ocitá v pozici, kdy musí prokázat, že žalovaný přijal od třetí osoby (a to až již na základě existujícího platného závazkového vztahu či nikoli) částku odpovídající svou výší částce v žalobě uplatněné, a díky nesprávně obrácenému důkaznímu břemenu by obohacenému postačilo tvrdit, že žádnou platbu od třetích osob nepřijal, přestože by bylo zřejmé, že oprávněný z nároku na vydání bezdůvodného obohacení plnil obohacenému bez právního důvodu.

Závěrem lze uvést, že výši bezdůvodného obohacení nelze odvozovat od vztahu založeného mezi žalovaným a třetí osobou a výší odměny, kterou si mezi sebou tyto osoby dohodly, resp. z plateb od třetích osob žalovanému, nýbrž dle skutečného majetkového prospěchu, který žalovaný získal na úkor žalobce, jenž obecně odpovídá částce obvykle vynakládané

v daném místě a čase za přepravu realizovanou žalobcem pro žalovaného, čímž se bude muset odvolací soud v dalším řízení zabývat.

Nejvyšší soud České republiky s ohledem na shora uvedené dospěl k závěru, že dovolání žalobce směřující do odst. I výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 2.270,- Kč s 13% úrokem z prodlení od 11. 3. 1998 do zaplacení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku není přípustné, a proto jej dle § 2423b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o.s.ř. odmítl. Vzhledem k přípustnosti a důvodnosti [přestože dovolatel jako dovolací důvody výslovně označil důvody uvedené v ust. § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o.s.ř., z vylíčení obsahu dovolacích námitek je ve smyslu ust. § 242 odst. 3 o.s.ř. zřejmé, že obsahově jde o uplatnění dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci dle ust., § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.] dovolání směřujícího do výroku odvolacího soudu, jímž byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky 108.575,- Kč s příslušenstvím, bylo rozhodnutí odvolacího soudu v tomto dovolání napadeném výroku dle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušeno a věc dle § 243b odst. 3 věty první o.s.ř. vrácena uvedenému soudu k dalšímu řízení (včetně akcesorického výroku o náhradě nákladů řízení).

Jan Hušek